

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

**Faculteit Economie en Management
Instituut HAN deeltijdstudies Economie,
Management en Recht**

**Bacheloropleiding HBO-Rechten (deeltijd en duaal - 39205)
AD-opleiding Juridisch Medewerker (deeltijd en duaal - 80136)
Bacheloropleiding Accountancy (deeltijd - 34406)
AD-opleiding Accountancy (deeltijd - 80008)
Bacheloropleiding Finance en Control (deeltijd - 35520)**

Beperkte opleidingsbeoordeling

Samenvatting

In juni 2019 zijn de volgende opleidingen van het Instituut HAN deeltijdstudies Economie Management en Recht van de Faculteit Economie en Management van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen bezocht door een visitatiepanel van NQA:

- Bacheloropleiding HBO-Rechten (deeltijd en duaal)
- AD-opleiding Juridisch Medewerker (deeltijd en duaal)
- Bacheloropleiding Accountancy (deeltijd)
- AD-opleiding Accountancy (deeltijd)
- Bacheloropleiding Finance en Control (deeltijd)

De opleidingen worden allemaal in Arnhem aangeboden en de bacheloropleiding HBO-Rechten ook in Nijmegen. Deze opleidingen nemen deel aan het Experiment Leeruitkomsten binnen de pilot flexibilisering in het hoger onderwijs. In september 2016 zijn alle vijf opleidingen begonnen met het aanbieden van het vernieuwde deeltijd- en duale onderwijs.

Op grond van de verwantschap tussen de opleidingen heeft het panel de vijf opleidingen in één beoordeling kunnen bekijken. Het panel beoordeelt de vijf opleidingen als **positief**.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De flexibele deeltijd- en duale opleidingen van DT EMR **voldoen** aan de eisen voor standaard 1.

De eindkwalificaties en leeruitkomsten van de betreffende opleidingen voldoen wat betreft niveau en oriëntatie aan de eisen die het werkveld stelt. De eindkwalificaties zijn inzichtelijk afgeleid van de betreffende landelijke profielen en zijn gekoppeld aan de Dublin descriptoren, waardoor ze voldoen aan de internationale eisen. De leeruitkomsten vloeien logisch voort uit de eindkwalificaties en zijn ontwikkeld volgens de binnen de HAN gehanteerde Tuning-methodiek, waarbij deskundige onderwijskundige ondersteuning is ingezet. De leeruitkomsten zijn concreet, in voldoende mate leerwegaafhankelijk, duurzaam, en herkenbaar voor het werkveld. De lijn van landelijke eindkwalificaties naar (eenheden van) leeruitkomsten is goed navolgbaar. Het vervolg van de lijn naar beoordelingscriteria en toetsvormen is over het algemeen echter voor verdere explicitering vatbaar, zodat de verbinding van de toetsvormen en beoordelingscriteria met de (eenheden van) leeruitkomsten en landelijke eindkwalificaties duidelijker wordt.

Met betrekking tot de Accountancy opleiding zijn alle CEA-eindtermen vertaald naar de leeruitkomsten en zijn daarmee in het programma afgedekt.

De leeruitkomsten worden, net als de eindkwalificaties, periodiek getoetst aan het werkveld. Hierbij speelt de klankbordgroep een belangrijke rol. Het Instituut HAN deeltijdstudies Economie Management en Recht (DT EMR) heeft een deskundige, betrokken en actieve klankbordgroep van werkveldvertegenwoordigers, die nauw bij het Experiment Leeruitkomsten is betrokken. Los van deze klankbordgroep onderhouden de opleidingen intensieve contacten met hun specifieke werkveld. Contacten die door hun openheid vanuit de opleidingen door de verschillende werkvelden zeer worden gewaardeerd.

De HAN heeft een sterke visie op flexibilisering geformuleerd, die per opleiding is uitgewerkt naar de afzonderlijke leeruitkomsten en modules. Deze visie wordt binnen DT EMR door management en docenten goed doorleefd en gedragen. De eenheden van leeruitkomsten van 30 EC vormen samen een logisch geheel, dat studenten in staat stelt om de eindkwalificaties te behalen. Voor alle betreffende opleidingen zijn er ontwikkelingsmogelijkheden voor verdere flexibilisering, zie verder bij Standaard 2 en 3.

De opleidingen van DT EMR profileren zich door een sterke gerichtheid op het MKB. Gezien het regionale werkveld dat de opleidingen voornamelijk bedienen, is dit een logische en daarmee krachtige profilering.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De flexibele deeltijd- en duale opleidingen van DT EMR **voldoen** aan de eisen voor standaard 2.

De opleidingen hebben helder beschreven op welke niveaus de leeruitkomsten en eenheden van leeruitkomsten moeten worden behaald voor een AD- of bachelordiploma. De opleidingen zijn gestart met het uitrollen van het flexibele onderwijsconcept. Het panel heeft veel waardering voor het concept van blended learning. De meeste studenten volgen toch nog vooral volgordelijk contactonderwijs. Het panel spoort de opleidingen daarom aan de informatievoorziening aan studenten over flexibiliseringsmogelijkheden, waaronder individuele leerroutes, te intensiveren. De mogelijkheden van online afstandsleren kunnen beter worden benut. Het werkplekleren krijgt binnen de opleidingen goed vorm, waarbij de deeltijd bacheloropleiding Accountancy, de deeltijd AD-opleiding Accountancy en de deeltijd bacheloropleiding Finance en Control vooroplopen door in het contactonderwijs alleen casuïstiek van de werkplek van studenten te gebruiken en geen gefingeerde. De leerwegaafhankelijkheid is voldoende, maar kan sterker door bijvoorbeeld de volgordelijkheid van sommige modules (deels) los te laten. Dit geldt voor alle betrokken opleidingen.

De ontwikkeling van het flexibele onderwijs is vanuit de HAN op formele wijze ingericht, waarbij het instituut en de opleidingen ruimte krijgen om eigen, vakgerichte accenten te leggen. De invulling van het flexibele concept gebeurt volgens een goede, intensieve en harmonieuze samenwerking. De afstemming en evaluatie zijn binnen het instituut via de opleidingscoördinatoren goed georganiseerd en daarnaast via veel informele kanalen. De opleidingen tonen zich hierbij zeer betrokken, zelfkritisch en ontwikkelingsgericht, gezien diverse recente, snelle, aanpassingen in de inhoud en de vormgeving van het onderwijs.

Er is een goede instituut brede intakeprocedure ontwikkeld, waarin onder andere adviezen worden gegeven voor vrijstellingen op basis van eerder behaalde diploma's en opgedane werkervaring. De informatievoorziening over vrijstellingen en andere flexibiliseringsmogelijkheden kan volgens studenten en panel echter intensiever. De studiebegeleiders kunnen zich hierbij meer sturend opstellen. De mogelijkheden voor studenten om leeruitkomsten te laten valideren die op de werkplek zijn behaald, zijn nog beperkt. In het studiejaar 2019 – 2020 introduceren de opleidingen de mogelijkheid om deze te valideren middels een portfolio en een assessment in de vorm van een criteriumgericht interview.

De onderwijsarsenalen (het aanbod van modules) getuigen van inhoudelijk gedegen opleidingen en sluiten aan op de leeruitkomsten. De opleidingen bieden studenten een goede kennisbasis en

een goede training in relevante vaardigheden. De inhoud van de modules sluit goed aan op de actualiteit en de gebruikte literatuur is van hoog niveau. Het panel wil de opleidingen aanbevelen om meer keuzemogelijkheden in de onderwijsarsenalen aan te bieden.

De digitale voorzieningen zijn adequaat, maar kunnen nog beter worden benut. De opleidingen hebben goed gekwalificeerde, inhoud gedreven en zeer betrokken docenten, die de student centraal stellen in het onderwijsproces. De begeleiding van studenten is dan ook zeer persoonlijk en toegankelijk. De begeleiding door de studieadviseurs, docenten en werkplekbegeleiders wordt door studenten positief beoordeeld. Docenten en management zijn zeer gemotiveerd om het Experiment Leeruitkomsten binnen hun opleidingen tot een succes te maken. Docenten krijgen ruime mogelijkheden om zich te professionaliseren, met name gericht op de flexibilisering van het onderwijs. Het panel adviseert de opleiding om meer aandacht te schenken aan scholing en ontwikkeling op het gebied van online learning.

Standaard 3: Toetsing

De flexibele deeltijd- en duale opleidingen van DT EMR **voldoen** aan de eisen voor standaard 3.

De opleidingen hanteren een helder en doordacht toetsbeleid dat goed aansluit bij het Experiment Leeruitkomsten. De toetsen zijn leerwegaafhankelijk, van goed niveau en sluiten aan op de betreffende leeruitkomsten. De relatie tussen de beoordelingscriteria van de toetsen en de leeruitkomsten kan explicieter. De variatie in toetsvormen kan groter. De beoordelingen van de toetsen die het panel heeft ingezien zijn over het geheel genomen navolgbaar. Bij de integrale opdrachten mist echter een rubric. De kwaliteitsborging van de toetsing werkt in de praktijk adequaat. Bij de toetsconstructie passen de opleidingen het vier-ogen-principe consequent toe. Dit geldt ook voor de beoordeling van het eindniveau. De interne kalibratie over de beoordelingen kan verder worden geïntensiveerd. Ook kan er meer kalibratie met andere hbo-instellingen plaatsvinden. De PDCA-cyclus op het gebied van toetsing en beoordeling loopt goed. De opleidingen bevragen elk semester hun studenten over de toetsing. Studenten blijken tevreden over de kwaliteit van de toetsen, de beoordelingen en de feedback die zij krijgen. Als aandachtspunt noemen zij de vrij hoge toetsdruk. De bij de opleidingen betrokken examencommissies en toetscommissies functioneren goed. De leden zijn deskundig, pro-actief en goed ingevoerd in het Experiment Leeruitkomsten. De opleidingen besteden veel aandacht aan de professionalisering van docenten op het gebied van toetsing in het algemeen en van leerwegaafhankelijk toetsen in het bijzonder. Met betrekking tot de vrijstellingsprocedure pleit het panel voor verbetering van de procedure voor de validering van op de werkplek verworven kwalificaties.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

Deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten en deeltijd en duale AD-opleiding Juridisch Medewerker

De flexibele deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten en de flexibele deeltijd en duale AD-opleiding Juridisch Medewerker **voldoen** aan de eisen voor standaard 4.

De opleidingen tonen goed aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. Het onderwijsarsenaal en de afstudeerfase bieden daartoe goede garanties. De toetsen en eindwerken dragen aantoonbaar bij aan het behalen van de leeruitkomsten. De opzet van het

afstuderen steekt goed in elkaar. Studenten oordelen positief over de voorbereiding op en de begeleiding bij het afstuderen. Op basis van de bestudering van afstudeeropdrachten van de deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten, constateert het panel dat de afgestudeerden duidelijk aantonen de beoogde leerresultaten (competenties) te hebben gerealiseerd. De onderwerpen van de afstudeeropdrachten zijn relevant en praktijkgericht. De opzet en de theoretische en methodologische onderbouwing van deze opdrachten zijn goed. De afstudeeropdrachten kunnen volgens het panel nauwer aan de leeruitkomsten worden gerelateerd, door bijvoorbeeld de student hierop in de afstudeeropdracht te laten reflecteren.

Ten tijde van de visitatie waren er nog geen eindwerken van studenten van de deeltijd en duale AD-opleiding beschikbaar. Het panel heeft een selectie van toetsmateriaal (tussenproducten) van de AD-opleiding bestudeerd en constateert dat deze werken van goed niveau zijn en aansluiten bij de gerelateerde leeruitkomsten. Op basis hiervan heeft het panel er vertrouwen in dat het eindniveau van de studenten voldoende tot goed zal zijn en dat de beoogde leerresultaten zullen worden gerealiseerd.

Ten aanzien van het functioneren van de afgestudeerden van de deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten in de praktijk wil het panel zich nog niet uitspreken, aangezien de flexibele opleiding pas in 2018 de eerste afgestudeerden heeft afgeleverd. De deeltijd en duale AD-opleiding had ten tijde van de visitatie nog geen afgestudeerden.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

Deeltijd bacheloropleiding Accountancy, deeltijd bacheloropleiding Finance en Control en deeltijd AD-opleiding Accountancy

De flexibele deeltijd bacheloropleidingen Accountancy en Finance en Control en de flexibele deeltijd AD-opleiding Accountancy **voldoen** aan de eisen voor standaard 4.

De opleidingen tonen goed aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. De modules en de afstudeerfase bieden daartoe goede garanties. De toetsen en eindwerken dragen aantoonbaar bij aan het behalen van de leeruitkomsten. De opzet van het afstuderen steekt goed in elkaar. Ten tijde van de visitatie waren er nog geen afgestudeerden van deze opleidingen en waren er dus nog geen eindwerken beschikbaar. Het panel heeft een selectie van toetsmateriaal (tussenproducten) van de opleidingen bestudeerd en constateert dat deze werken van goed niveau zijn en aansluiten bij de gerelateerde leeruitkomsten. Op basis hiervan heeft het panel er vertrouwen in dat het eindniveau van de studenten voldoende tot goed zal zijn en dat de beoogde leerresultaten zullen worden gerealiseerd.

Voor wat betreft de flexibele deeltijd bacheloropleiding Accountancy voldoet de opleiding aan de eis om 140 EC te besteden aan de gemeenschappelijk vastgestelde CEA-eindtermen. De CEA-eindtermen zijn inhoudelijk voldoende afgedekt. Het afstudeerprogramma is adequaat afgestemd op de CEA-eisen.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	12
Schets van de opleidingen en het Experiment Leeruitkomsten	15
Administratieve gegevens	19
Standaard 1 Beoogde leerresultaten	22
Conclusie	22
Onderbouwing	23
<i>Beroepsbeeld, eindkwalificaties en profiel opleidingen</i>	25
Conclusie	31
Onderbouwing	32
<i>Intakeprocedure</i>	35
<i>Docenten</i>	36
Standaard 3 Toetsing	43
Conclusie	43
Onderbouwing	43
Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten	47
Conclusie	47
Onderbouwing	47
Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten	50
Conclusie	50
Onderbouwing	50
Eindoordeel over de opleidingen	54
Aanbevelingen	56
Bijlagen	58
Bijlage 1 Bezoekprogramma	59

Dinsdag 11 juni 2019

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal B1.09 m.u.v. de sessies per opleiding

**12.30 – 13.00 Ontvangst door faculteits- en
instituu​tsdirectie**

**13.00 – 13.30 Presentatie HAN deeltijdstudies Economie,
Management en Recht**
Dit gesprek wordt ingeleid met een korte presentatie

**13.30 – 14.45 Processen rondom oriënteren en afspraken maken: facultaire lijnen
(standaard 1)**

14.45 – 15.15 Pauze en overlegtijd

15.15 – 16.15 Visie op onderwijs
Dit gesprek wordt ingeleid met een korte presentatie

16.15 – 16.45 Pauze en overlegtijd

16.45 – 17.30 In gesprek met studenten

17.30 – 18.30 Diner

18.30 – 20.00 Leren en waarderen (standaard 1 en 2)

Positionering van de opleiding: vertaling van de visie naar de opleiding.
Iedere opleiding zal zelf het gesprek inleiden.

Sessie 1 - Accountancy:

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal B1.09

Sessie 2 – Finance & Control:

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal C0.11

Sessie 3 - HBO-Rechten:

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal B0.10

20.00 – 20.30 Doorspreken wens voor ontwikkelgesprek

Woensdag 12 juni 2019

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal B1.10, m.u.v. de sessies per opleiding

9.00 – 09.30 Overlegtijd

9.30 – 10.30 Leren waarden (standaard 3 + 4)

Het accent in deze ronde ligt op toetsing en het gerealiseerd niveau. Hoe wordt het eindniveau en de kwaliteit van de leerwegaafhankelijke toetsing geborgd?

10.30 – 11.00 Pauze en overlegtijd

**11.00 – 12.00 Toetsing en eindniveau per opleiding (niveau 3 + 4)
Parallelsessies in opleidingsteams**

Sessie 1 - Accountancy:

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal B1.10

Sessie 2 - Finance & Control:

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal CO.11

Sessie 3 - HBO- Rechten:

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal B0.08

12.00 – 13.00 Lunch en beraad panel

13.00 – 13.30 Korte terugkoppeling door het kernpanel aan de faculteit

13.30 – 14.00 Ontwikkelgesprek

14.00 Afsluiting

De visitatie zullen we op informele wijze, gezamenlijk afsluiten in de HANgar met alle geïnteresseerden.

Locatie: Ruitenberglaan 31, HANgar

61

Bijlage 2 Bestudeerde documenten

62

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordelingen van de hbo-deeltijd- en duale opleidingen van het instituut HAN Deeltijdstudies Economie Management en Recht (DT EMR) van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) die deelnemen aan het Experiment Leeruitkomsten. Het betreft de volgende opleidingen:

- Bacheloropleiding HBO-Rechten (deeltijd en duaal)
- AD-opleiding Juridisch Medewerker (deeltijd en duaal)
- Bacheloropleiding Accountancy (deeltijd)
- AD-opleiding Accountancy (deeltijd)
- Bacheloropleiding Finance en Control (deeltijd)

De visitatie heeft plaatsgevonden op 11 en 12 juni 2019. Tijdens dit bezoek zijn alle vijf genoemde opleidingen tegelijkertijd beoordeeld.

Het visitatiepanel van NQA dat de beoordeling heeft uitgevoerd is samengesteld door NQA, in opdracht van de HAN en in overleg met de opleidingen. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd. Het visitatiepanel bestond uit de volgende vijf leden:

- De heer dr. mr. H.J.L.M. van de Luytgaarden, voorzitter, domeindeskundige
- Mevrouw E.T. Leurs Msc, deskundige op het gebied van toetsing en beoordeling in het hoger onderwijs en deskundige op het gebied van het Experiment Flexibilisering hoger onderwijs
- De heer I. Rijnberg MSC RA, domeindeskundige
- De heer mr. A.A.M. van Zundert, domeindeskundige
- Mevrouw Y.F.B.M. Schafraad-Morsink, studentlid

De heer drs. M. Fokkema en mevrouw drs. B.J. Steenbergen MBA, auditors van NQA, hebben de visitatie begeleid, waarbij de heer Fokkema optrad als lead-auditor.

Visitatieproces

Omdat DT EMR de afgelopen jaren haar deeltijd- en duale opleidingen vanuit een gezamenlijke visie op flexibilisering heeft doorontwikkeld, zijn deze opleidingen gezamenlijk gevisiteerd in het kader van de beoordeling het bestaande Experiment Leeruitkomsten. Ter voorbereiding op de visitatie is er een vooroverleg geweest in Utrecht. De panelleden zijn geïnstrueerd over de werkwijze via de NQA-handleiding en het NVAO-kader. Vervolgens heeft het panel de aanpak, rolverdeling en werkwijze voor het visitatiebezoek besproken. In het vooroverleg zijn op basis van het Zelfevaluatie-rapport (ZER) de voorlopige bevindingen door het panel besproken, zowel wat betreft generieke uitgangspunten en werkwijzen van DT EMR, als voor specifieke zaken binnen de afzonderlijke opleidingen. Ook zijn de meningen over de geselecteerde eindwerken en/of tussenproducten gedeeld. Informatie uit het vooroverleg is uitgewerkt naar een agenda met vraagpunten voor de bezoeken.

De generieke documentatie over faculteit brede zaken is door alle leden van het visitatiepanel bestudeerd. Alle opleidingsspecifieke documentatie is minimaal door één inhoudsdeskundig panellid bestudeerd. Het gaat hierbij voornamelijk om beschrijvingen van de inhoud van de

opleiding, om toetsmateriaal en om tussenproducten en eindwerken. Zowel in het vooroverleg als tijdens de visitatie zijn bevindingen voortdurend met alle panelleden gedeeld.

Tijdens het bezoek heeft het panel gesproken met diverse groepen (zie bijlage 1) en ter inzage gelegd materiaal bestudeerd. Het laatste betrof met name onderwijs- en toetsmateriaal, de online leeromgeving en notulen van verschillende commissies, waaronder de examen-, de opleidings- de beroepenveldcommissies en de klankbordgroep. Het gehele panel heeft tijdens de visitatie gekeken naar de generieke visies en processen, zoals de intakeprocedure, de visie op onderwijs in de context van leeruitkomsten, leeuwegonafhankelijk toetsen, de borging hiervan en het werkplekleren. Waar het ging om de positionering van de afzonderlijke opleidingen, de vertaling van de visie naar de betreffende opleiding en de toetsing van het eindniveau, hebben de specifieke domeindeskundigen het voortouw genomen bij de bestudering van relevante documentatie en in de specifieke gesprekken over deze aspecten. Het visitatiepanel heeft gezamenlijk de uiteindelijke oordelen gegeven. In de afsluitende mondelinge terugkoppeling heeft de voorzitter van het panel de voorlopige eindoordelen en belangrijkste bevindingen aan de opleidingen meegedeeld.

Na het visitatiebezoek heeft de secretaris op basis van alle informatie en de meningen van de panelleden een conceptrapportage opgesteld die is voorgelegd aan alle panelleden. Met de input van de panelleden is een tweede concept opgesteld, dat ter controle op feitelijke onjuistheden is voorgelegd aan de opleidingen. De panelleden hebben kennisgenomen van de reacties van de opleidingen en waar nodig aanpassingen doorgevoerd. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld.

Documentatie

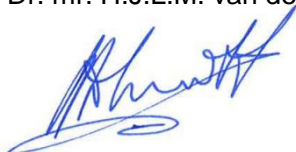
Bij de aanvraag heeft DT EMR voor de vijf betrokken opleidingen een gezamenlijk zelfevaluatierapport (ZER) aangeboden. Het ZER bevat generieke en opleidingsspecifieke delen. In de generieke delen zijn de instelling brede en instituut brede visies, uitgangspunten en processen beschreven. In de opleidingsspecifieke delen reflecteren de verschillende opleidingen op de concrete situatie en ontwikkelingen per opleiding. De bijlagen van het ZER zijn deels HAN breed, deels instituut breed en deels opleidingsspecifiek. In het ZER is de weg van de 'student journey' gevolgd. Dit is ook het pad waarlangs de HAN het deeltijdonderwijs heeft ontwikkeld in het kader van Leven Lang Leren en het Experiment Leeruitkomsten. De 'student journey' beschrijft de fasen die de student doorloopt als hij/zij een modulaire en flexibele opleiding volgt. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel per opleiding kunnen komen.

Het voorliggende beoordelingsrapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs* van de NVAO (2018), het protocol *Beoordeling bestaande experimenten leeruitkomsten* van de NVAO (2017) en de *NQA-Handleiding 2019 voor de beperkte opleidingsbeoordeling*. Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Gekozen is om de beoordelingen van alle opleidingen in één rapport te beschrijven. Daarin wordt de reguliere beperkte opleidingsbeoordeling gecombineerd met de beoordeling volgens het Experiment Leeruitkomsten van de pilot flexibilisering van het hoger onderwijs. Het rapport is opgebouwd uit generieke delen met beschrijvingen van gemeenschappelijke visies en uitgangspunten. Daarnaast zijn er specifieke delen per opleiding. Aan het einde van het rapport heeft het panel enkele aanbevelingen voor de opleidingen, zowel generiek als specifiek.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleidingen in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

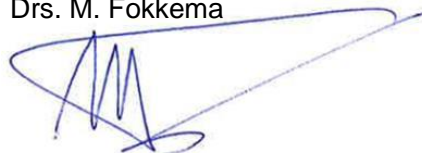
Utrecht, november 2019

Dr. mr. H.J.L.M. van de Luytgaarden

Panelvoorzitter

Drs. M. Fokkema

Lead-auditor

Schets van de opleidingen en het Experiment Leeruitkomsten

De hbo-bachelor deeltijd- en duale opleiding HBO-Rechten, de deeltijd en duale AD-opleiding Juridisch Medewerker, de hbo-bachelor deeltijdopleiding Accountancy en de hbo-bachelor deeltijdopleiding Finance en Control en de deeltijdopleiding AD Accountancy, van de HAN zijn ondergebracht bij het Instituut HAN Deeltijdstudies Management en Recht (DT EMR). Ook commerciële contractactiviteiten en verschillende post-hbo-opleidingen zijn ondergebracht bij dit instituut. DT EMR maakt deel uit van de Faculteit Economie en Management (FEM) van de HAN. Van de op de vijf opleidingen die bij deze visitatie betrokken zijn, is de deeltijd bacheloropleiding HBO-Rechten met 114 studenten de grootste en de AD Accountancy met 15 studenten de kleinste. Ook de AD Juridisch Medewerker is een kleine opleiding met 24 studenten. De deeltijd bacheloropleiding Accountancy en de deeltijd bacheloropleiding Finance en Control tellen respectievelijk 52 en 60 studenten.

Voor haar financiële opleidingen biedt DT EMR een totaalpakket aan opleidingen aan, waardoor de student gemakkelijk kan stapelen en doorstromen:

Moderne bedrijfsadministratie → leidt tot vrijstelling van een deel van het eerste jaar van de bacheloropleiding Accountancy en de bacheloropleiding Finance en Control en van een deel van het eerste jaar van de AD-opleiding Accountancy.	Schakeltraject Accountancy Controlling
AD Accountancy deeltijd	Post-hbo AA oriëntatie accent MKB
Bachelor Accountancy deeltijd	Schakelprogramma AA
Bachelor Finance en Control deeltijd	Post-bachelor Controlling in samenwerking met Nyenrode Business Universiteit
Modulair onderwijs	

Experiment Leeruitkomsten

Met alle deeltijd- en duale opleidingen van de HAN nemen de opleidingen van DT EMR sinds september 2016 deel aan het Experiment Leeruitkomsten. Het experiment is gericht op (werkende) volwassenen met een verschillende opleidingsachtergrond en loopbaan, met als doel hen in staat te stellen hun vak op AD-niveau of op bachelorniveau te kunnen uitvoeren. De opleidingen sluiten aan bij de kennis en vaardigheden waarover studenten al beschikken en begeleiden hen naar het gewenste eindniveau met leeractiviteiten en toetsvormen die bij hen passen. De deelnemende opleidingen hebben de vaste lineaire en aanbodgerichte curricula losgelaten, leeruitkomsten geformuleerd passend bij de inhoud van het vak op verschillende niveaus en daarbij behorende leerwegaafhankelijke toetsen geconstrueerd. In 2016 zijn acht hogescholen begonnen met projecten gericht op flexibilisering; in 2017 zijn daar nog eens dertien hogescholen bijgekomen. Het experiment loopt tot 2023. Dan zullen de experimenten van alle deelnemende hogescholen in hun totaliteit op de voor- en nadelen worden beoordeeld.

Flexibilisering bij de HAN

De HAN neemt deel aan het Experiment Leeruitkomsten om het deeltijd- en duale onderwijs aantrekkelijker en flexibeler te maken voor volwassenen en de individuele student een modulaire, gepersonaliseerde opleiding te kunnen bieden. De student en het werkveld zijn daarbij meer partner in leren en ontwikkelen. Er wordt gestreefd naar standaardisatie op maat: studenten expliciteren samen met studieloopbaanbegeleiders hun opleidingsvraag en leerbehoefte. De individuele student staat centraal met zijn/haar modulaire, gepersonaliseerde opleidingstraject. Het onderwijs is leerwegonafhankelijk, wat inhoudt dat een student het onderwijsaanbod niet per se hoeft te volgen om de leerwegonafhankelijke toets met goed gevolg af te sluiten. Er zijn geen tussentijdse activiteiten, oplevermomenten of –producten die voorwaardelijk zijn voor het afleggen van (deel)tentamens. Studenten kunnen op meerdere momenten instromen, de studie versnellen of juist meer tijd nemen.

Vanuit deze visie heeft de HAN één gemeenschappelijk blended onderwijskundig concept ontwikkeld voor alle deeltijdopleidingen, met uitwerking naar instrumentarium, kaders en randvoorwaarden. Het concept stuurt aan op een samenhangende en afgewogen combinatie van afstandsleren, werkpleklernen en intensief en interactief contactonderwijs. Daarbinnen kunnen opleidingen zelf keuzes maken om de visie en het onderwijskundig concept meer specifiek in te vullen en kleur te geven. Om dit goed vorm te geven, is samenwerking gezocht met het werkveld, dat nauw is betrokken bij de onderwijsontwikkeling. Het onderwijsconcept vereist goede ICT-voorzieningen die een rol spelen in de didactiek, bij het gebruik van leerbronnen, de interactie tussen studenten, docenten en de beroepspraktijk en in de toetsing. Daarbij worden ook eisen gesteld aan de werkplek van studenten: voldoende leerpotentieel, passend bij de opleiding en met voldoende verbinding tussen werken en leren.

De modules zijn de bouwstenen van een opleiding. Een module is een herkenbare en betekenisvolle eenheid die is opgebouwd rond herkenbare taakgebieden uit de beroepspraktijk. Elke module heeft een omvang van 30 EC en bestaat uit één of meer leeruitkomsten, die zijn gegroepeerd in eenheden van leeruitkomsten (EVL), met een minimale omvang van 2,5 EC. Het bereiken van de leeruitkomsten staat centraal, niet de weg ernaartoe. Iedere student kan gebruik maken van onderwijs- en begeleidingsactiviteiten die worden aangeboden en staan beschreven in het onderwijsarsenaal, of kan een eigen invulling geven aan de wijze van leren. Een leeruitkomst beschrijft de inhoud en het niveau van kennis, inzicht en vaardigheden die vereist zijn om een aantal studiepunten binnen de opleiding te behalen.

Studenten kunnen vrijstellingen krijgen voor onderdelen van het curriculum, als zij via een getuigschrift of een portfolio kunnen aantonen over de benodigde kennis en vaardigheden te beschikken. Vrijstellingen moeten worden aangevraagd bij de examencommissie. In het assessment bij de start van de studie kunnen eerder verworven leeruitkomsten worden aangetoond en gewaardeerd. Deze kunnen ook worden aangetoond met bijvoorbeeld eerder/elders behaalde certificaten.

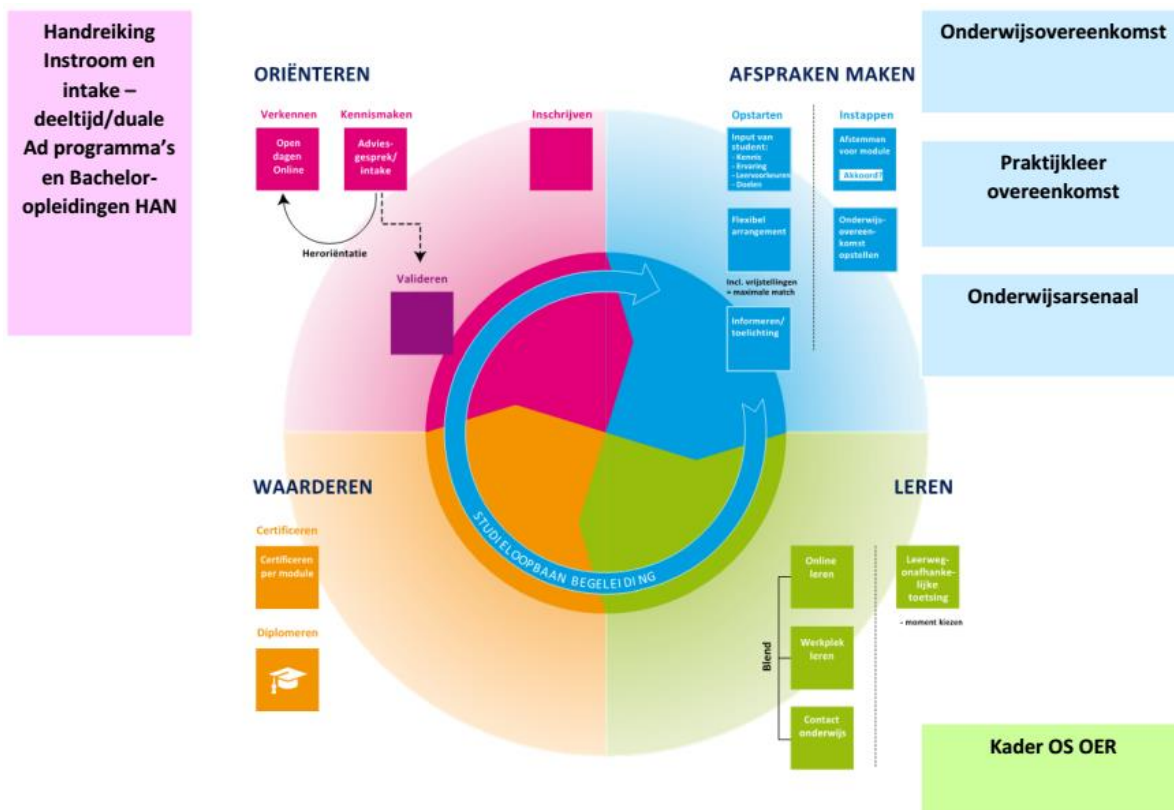
Bij de ontwikkeling van het deeltijdonderwijs heeft de student centraal gestaan. In het kader van Leven Lang Leren, het Experiment Leeruitkomsten en de vernieuwing van het deeltijdonderwijs werken alle opleidingen van de HAN aan de hand van de 'student journey', met vier onderscheiden stappen, zie ook onderstaande figuur:

Fase 1: Oriënteren: kennismaking met de opleiding, intake en mogelijke validering van al verworven competenties;

Fase 2: Afspraken maken: vastlegging van afspraken over het individuele opleidingstraject;

Fase 3: Leren: studenten volgen modules en tonen via leerwegaafhankelijke toetsen aan dat zij de leeruitkomsten beheersen;

Fase 4: Waarderen: studenten ontvangen een certificaat of diploma voor de verkregen leeruitkomsten.

De kaders en werkwijzen om dit vorm te geven in de opleidingsprogramma's zijn HAN-centraal vastgelegd in onderwijskundige handleidingen. Voor de invoering van het flexibele onderwijs is op HAN-niveau het *Programmaplan Groene Boek* (2016) opgesteld als opmaat naar en leidraad voor de ontwikkeling van flexibel onderwijs voor werkenden. Dit plan vormde de basis voor de aanvraag *Subsidieregeling flexibel hoger onderwijs voor volwassenen*.

Organisatie

DT EMR staat onder leiding van een instituutdirecteur. Elke opleiding kent een team van docenten dat wordt aangestuurd door een opleidingscoördinator. Bij de implementatie van het Experiment Leeruitkomsten binnen DT EMR is er veel afstemming tussen de opleidingscoördinatoren en de docententeams. Daarnaast is er veel afstemming met de beroepenveldcommissies van de verschillende opleidingen en met de gezamenlijke klankbordgroep van vertegenwoordigers uit de betreffende werkvelden, die speciaal voor de implementatie van het Experiment Leeruitkomsten bij DT EMR is opgericht. DT EMR heeft bij dit experiment gekozen voor een incrementele aanpak in plaats van een radicale. Binnen de HAN is een stevige projectorganisatie neergezet met doorzetting van de resultaatverantwoordelijkheid naar de opleidingsteams. Op thema's zijn er gerichte kennisdelingssessies, ook op HAN-niveau. HAN-breed zijn er regelmatig workshops georganiseerd, bijvoorbeeld over het formuleren van leeruitkomsten. De opleidingen werken samen tijdens open avonden bij de voorlichting aan

potentiële studenten en organiseren gezamenlijk interne audits om de voortgang en de resultaten te monitoren. De HAN heeft gericht budget en ondersteuning ter beschikking gesteld voor de flexibilisering. De opleidingen worden centraal ondersteund door regisseurs leeruitkomsten en op facultair en instituutsniveau door onderwijskundigen.

De organisatiestructuur van de HAN zal met ingang van het studiejaar 2019 – 2020 worden gewijzigd. Dit houdt in dat verwante opleidingen zullen worden samengevoegd in een Academie. Dit heeft als gevolg dat het instituut DT EMR niet langer zal bestaan en dat de betreffende opleidingen samen worden gevoegd met verwante opleidingen in verschillende Academies (Academie-structuur). Zo zullen de deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten en de deeltijd en duale AD-opleiding Juridisch Medewerker samen met de voltijd bacheloropleiding HBO-Rechten deel gaan uitmaken van de Academie Rechten. De financiële opleidingen (Accountancy en Finance en Control) gaan samen deel uitmaken van de Academie Financieel Management.

Administratieve gegevens

Naam opleiding in CROHO	B HBO-Rechten
Type en soort	HBO; bachelor
Variant	Deeltijd, duaal
Sector	Economie
Graad	B Law
Studielast	240 EC
Afstudeerspecialisatie	Geen
Locatie	Arnhem/Nijmegen
Onderwijstaal	Nederlands
ISAT-code CROHO	39205
Financiering	Bekostigd

Naam opleiding in CROHO	Ad Juridisch medewerker
Type en soort	HBO; associate degree
Variant	Deeltijd, duaal
Sector	Economie
Graad	Ad Juridisch medewerker
Studielast	120 EC
Uitstroomprofiel	Civiel recht, Bestuursrecht
Locatie	Arnhem
Onderwijstaal	Nederlands
ISAT-code CROHO	80136
Financiering	Bekostigd

Naam opleiding in CROHO	B Accountancy
Type en soort	HBO; bachelor
Variant	Deeltijd
Graad	B Accountancy
Sector	Economie
Studielast	240 EC
Afstudeerspecialisatie	Geen
Locatie	Arnhem
Onderwijstaal	Nederlands
ISAT-code CROHO	34406
Financiering	Bekostigd

Naam opleiding in CROHO	Ad Accountancy
Type en soort	HBO; associate degree
Variant	Deeltijd
Sector	Economie
Graad	Ad Accountancy
Studielast	120 EC
Afstudeerspecialisatie	Geen
Locatie	Arnhem
Onderwijstaal	Nederlands
ISAT-code CROHO	80008
Financiering	Bekostigd

Naam opleiding in CROHO	B Finance en Control
Type en soort	HBO; bachelor
Variant	Deeltijd
Sector	Economie
Graad	B Finance en Control
Studielast	240 EC
Afstudeerspecialisatie	Geen
Locatie	Arnhem
Onderwijstaal	Nederlands
ISAT-code CROHO	35520
Financiering	Bekostigd

Leeswijzer

DT EMR heeft ervoor gekozen om de beoordelingen van alle opleidingen in een rapport samen te voegen vanwege de samenhangende benadering van de opleidingen in het Experiment Leeruitkomsten.

In het rapport is er voor gekozen om generiek te beschrijven wat voor alle opleidingen geldt en specifieke zaken per opleiding te beschrijven. De beoordeling van de opleidingen is vermeld in de specifieke beschrijving per opleiding, met inachtneming van de generieke uitgangspunten.

Daarbij houdt het rapport bij standaard 1,2 en 3 dezelfde volgorde aan:

(1) Bacheloropleiding HBO-Rechten (deeltijd en duaal) en AD-Juridisch Medewerker (deeltijd en duaal)

(2) Bacheloropleiding Accountancy (deeltijd) en AD-opleiding Accountancy (deeltijd)

(3) Bacheloropleiding Finance en Control (deeltijd)

Standaard 4 is opgesplitst in twee hoofdstukken: een hoofdstuk over de bacheloropleiding HBO-Rechten (deeltijd en duaal) en AD-Juridisch Medewerker (deeltijd en duaal) en een gezamenlijk hoofdstuk over de bacheloropleiding Accountancy (deeltijd), AD-opleiding Accountancy (deeltijd) en de bacheloropleiding Finance en Control (deeltijd).

Standaard 1 Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Experiment Leeruitkomsten:

- *De visie van de instelling op flexibilisering is vertaald naar een onderwijskundig concept dat is doorgevoerd in de experimenteervariant;*
- *De eindkwalificaties zijn vertaald naar eenheden van leeruitkomsten van maximaal 30 EC, die gezamenlijk en in samenhang de student in staat stellen de eindkwalificaties te realiseren;*
- *De leeruitkomsten zijn (a) leerwegonafhankelijk, (b) representatief voor de eindkwalificaties van de opleiding, (c) herkenbaar voor het werkveld, (d) specifiek en meetbaar, (e) transparant, (f) samenhangend en (g) duurzaam.*

Conclusie

De flexibele deeltijd- en duale opleidingen van DT EMR **voldoen** aan de eisen voor standaard 1.

Het panel concludeert dat de eindkwalificaties en leeruitkomsten van de betreffende opleidingen wat betreft niveau en oriëntatie voldoen aan de eisen die het werkveld stelt. De eindkwalificaties zijn inzichtelijk afgeleid van de betreffende landelijke profielen en zijn gekoppeld aan de Dublin descriptor, waardoor ze voldoen aan de internationale eisen. De leeruitkomsten vloeien logisch voort uit de eindkwalificaties en zijn ontwikkeld volgens de binnen de HAN gehanteerde Tuning-methodiek, waarbij deskundige onderwijskundige ondersteuning is ingezet. De leeruitkomsten zijn concreet, in voldoende mate leerwegonafhankelijk, duurzaam, en herkenbaar voor het werkveld. Het panel vindt de lijn van landelijke eindkwalificaties naar (eenheden van) leeruitkomsten goed navolgbaar. Het vervolg van de lijn naar beoordelingscriteria en toetsvormen is het over het algemeen volgens het panel echter voor verdere explicitering vatbaar, zodat de verbinding van de toetsvormen en beoordelingscriteria met de (eenheden van) leeruitkomsten en landelijke eindkwalificaties duidelijker wordt.

Met betrekking tot Accountancy opleiding constateert het panel dat alle CEA-eindtermen zijn vertaald naar de leeruitkomsten en daarmee in het programma zijn afgedekt.

De leeruitkomsten worden, net als de eindkwalificaties, periodiek getoetst aan het werkveld, waarbij de eerdergenoemde klankbordgroep een belangrijke rol speelt. DT EMR mag zich volgens het panel verheugen in een deskundige, betrokken en actieve klankbordgroep van werkveldvertegenwoordigers, die nauw bij het Experiment Leeruitkomsten is betrokken. Los van deze klankbordgroep onderhouden de opleidingen intensieve contacten met hun specifieke werkveld. Contacten die door hun openheid vanuit de opleidingen door de verschillende werkvelden zeer worden gewaardeerd, zo heeft het panel kunnen constateren.

De HAN heeft een sterke visie op flexibilisering geformuleerd, die per opleiding is uitgewerkt naar de afzonderlijke leeruitkomsten en modules. Deze visie wordt binnen DT EMR door management

en docenten goed doorleefd en gedragen. De eenheden van leeruitkomsten van 30 EC vormen samen een logisch geheel, dat studenten in staat stelt om de eindkwalificaties te behalen. Het panel ziet voor alle betreffende opleidingen ontwikkelingsmogelijkheden voor verdere flexibilisering, zie verder bij Standaard 2 en 3.

De opleidingen van DT EMR profileren zich door een sterke gerichtheid op het MKB. Gezien het regionale werkveld dat de opleidingen voornamelijk bedienen, is dit volgens het panel een logische en daarmee krachtige profilering.

Onderbouwing

Visie op flexibilisering en onderwijsconcept

De HAN ziet het als haar opdracht om startende en werkende professionals te kwalificeren, socialiseren en te vormen voor hun beroep en wereldburgerschap in een veranderende samenleving. De HAN wil samen met het werkveld de kwalificaties van personeel ontwikkelen en innoveren. Dat vraagt om onderwijs op maat voor volwassenen die binnen de werkcontext willen leren met de ambitie om een diploma te behalen. Dit betreft zowel opscholers als omscholers die met en van elkaar en elkaars beroepspraktijk leren. Werkplekleren is een belangrijk onderdeel, dat (vanaf een bepaalde fase van de opleiding) een relevante werkplek vereist om hier goed invulling aan te kunnen geven. De studenten zijn onderdeel van een netwerk waarin een leven lang geleerd kan worden. Dat vereist ook investering in de samenwerking en verbinding met de werkgevers van studenten.

Centraal in de visie op flexibilisering staat het gepersonaliseerd leren op basis van 'standaardisatie op maat'. In 2013 is een Raamleerplan Commissie gestart met het ontwerp van een nieuw inhoudelijk onderwijsconcept voor flexibel onderwijs. De uitgangspunten die hieruit voortvloeien zijn op duidelijke wijze vastgelegd in de *Visie van de HAN op flexibel, vraaggericht onderwijs* en in 2018 vervolgens uitgewerkt in de onderwijskundige handleiding *HAN Deeltijdstudies Toekomst Proof*. Deze visie is uitgewerkt in een onderwijsconcept met als uitgangspunt een modulaire opbouw, waarbij modules in principe zonder vaste volgorde zijn te volgen en er onderlinge uitwisselbaarheid is. Een student rondt een module af met een module-certificaat. Aan het behalen van de vereiste modules is een AD- of Bachelordiploma gekoppeld. Door de opzet van de modules te standaardiseren, is geborgd dat studenten de benodigde kennis, inzicht en vaardigheden kunnen verwerven. Maatwerk en gepersonaliseerd leren is mogelijk door de persoonlijke leerroutes die studenten kunnen vormgeven en de mogelijkheden tot leerwegaafhankelijk studeren. Alle flexibele deeltijd- en duale opleidingen van de HAN werken met het onderwijsconcept blended learning: een combinatie van online leren, werkplekleren en contactonderwijs.

De belangrijke onderdelen van het onderwijsconcept zijn de eenheden van leeruitkomsten en de modules. De leeruitkomsten zijn gegroepeerd in eenheden van leeruitkomsten (EVL) van minimaal 2,5 EC. In iedere module staat een aantal eenheden van leeruitkomsten centraal. De eenheden van leeruitkomsten vormen naar mening van het panel een logisch geheel dat studenten in staat stelt om de eindkwalificaties te behalen. Een module is een herkenbare en betekenisvolle eenheid die is opgebouwd rond herkenbare taakgebieden uit de beroepspraktijk. HAN-breed is bepaald dat er wordt gewerkt met modules van 30 EC. In het *Opleidingsstatuut* van elke opleiding staat per module weergegeven welke eenheden van leeruitkomsten leidend zijn en

welke toetsvormen er worden gehanteerd. Ook staan de beoordelingscriteria per module daarbij beschreven of wordt wat dit betreft verwezen naar de betreffende handleiding.

Studenten hebben de mogelijkheid om zelf te kiezen hoe, waar, wanneer en hoe snel zij studeren. Tijdens de intake voorafgaand aan de studie wordt met de student onder andere gesproken over de verschillende mogelijkheden om aan te tonen dat de student leeruitkomsten beheerst. In een onderwijsovereenkomst leggen de student en de opleiding de concrete afspraken vast over hoe de student aan de leeruitkomsten gaat werken. Deze overeenkomst wordt lopende de studie geactualiseerd. Daarnaast zijn er praktijkleerovereenkomsten, waarin de afspraken rondom het werkplekleren staan; in de duale varianten zijn de praktijkleerovereenkomsten verplicht.

DT EMR geeft flexibilisering op verschillende manieren vorm. Er zijn twee instroommogelijkheden per jaar: september en februari. Per jaar zijn er verschillende toetsmomenten, waardoor studenten eventueel kunnen versnellen. Met verschillende toetsvormen kunnen studenten aansluiten bij de eigen beroepspraktijk. Studenten hebben voorts de mogelijkheid om praktijkopdrachten binnen hun eigen werkomgeving uit te voeren. Door het aanbod van online leren en het ontbreken van aanwezigheidsplicht zijn er mogelijkheden om tijd- en plaatsafhankelijk te studeren.

Het panel vindt dat de HAN en de opleidingen van DT EMR met de gewijzigde opzet van de deeltijdopleidingen goed inspelen op de veranderingen en behoeften in de maatschappij en de beroepenvelden. HAN-breed is er een sterke visie en organisatie neergezet om dit te bewerkstelligen. De visie is volgens het panel uitgewerkt in een helder onderwijsconcept, zoals hierboven beschreven. Binnen DT EMR worden deze visie en het onderwijsconcept duidelijk doorleefd en uitgedragen. Zij passen volgens het panel goed bij het Experiment Leeruitkomsten dat beoogt dat werkende professionals zich verder kunnen ontwikkelen en zich met op-maat-onderwijs verder kunnen bekwamen tot beginnend beroepsbeoefenaar op AD- of bachelorniveau. De uitgangspunten en kaders zijn helder en bieden opleidingen de ruimte om daar zelf binnen de context van het betreffende werkveld invulling aan te geven. Bij de uitvoering en invulling van het concept ziet het panel dat de opleidingen zich nog in de beginfase bevinden van de flexibilisering, zie ook Standaard 2 en 3. Het panel constateert bijvoorbeeld een vrij grote variëteit in de omvang van de eenheden van leeruitkomsten (EVL'en). Een meer eenduidige systematiek van de omvang van EVL'en zou de inzichtelijkheid ervan kunnen bevorderen en meer mogelijkheden kunnen bieden om integraal leeruitkomsten aan te tonen.

Eindkwalificaties en leeruitkomsten

Voor de opleidingen van DT EMR geldt dat de eindkwalificaties gelijk zijn voor alle varianten van een bepaalde opleiding (voltijd, deeltijd en duaal). Studenten worden immers voor hetzelfde werkveld en dezelfde beroepen en functies opgeleid. De eindkwalificaties zijn inhoudelijk afgeleid van de competenties uit het betreffende landelijke beroeps- en opleidingsprofiel. De eindkwalificaties worden periodiek getoetst aan het werkveld. Een belangrijke rol hierbij spelen de afzonderlijke beroepenveldcommissies van de verschillende opleidingen en de klankbordgroep van DT EMR, die bestaat uit vertegenwoordigers van de (regionale) werkvelden van de opleidingen van DT EMR. De eindkwalificaties sluiten aan op de Dublin descriptor en voldoen daarmee aan de eisen die internationaal gezien worden gesteld.

De eindkwalificaties zijn volgens een HAN-brede werkwijze vertaald naar leeruitkomsten. Een leeruitkomst beschrijft de inhoud en het niveau van kennis, inzicht en vaardigheden die vereist zijn om een bepaalde beroepstaak uit te kunnen voeren. De leeruitkomsten zijn opgesteld volgens de Tuning-methodiek. De opleidingen hebben elk de volgende stappen doorlopen bij de ontwikkeling van leeruitkomsten:

- a) de eenheden van leeruitkomsten beschrijven;
- b) deze koppelen aan EC's;
- c) de leeractiviteiten beschrijven die mogelijk/nodig zijn om de leeruitkomsten te realiseren en hoe de opleiding de student daarin faciliteert;
- d) de wijze van leerwegaafhankelijke toetsing (LOT) beschrijven;
- e) beschrijven hoe validering van de leerresultaten, het werkplekleren en het tijd- en plaatsafhankelijk leren vorm krijgen.

Deze aanpak heeft geleid tot leeruitkomsten die transparant zijn voor studenten en docenten, en herkenbaar zijn voor werkveldvertegenwoordigers. De leeruitkomsten zijn volgens het panel helder en concreet beschreven in de beschrijvingen van de EVL'en in het *Opleidingsstatuut* van elke opleiding. De leeruitkomsten worden, net als de eindkwalificaties, periodiek getoetst aan het werkveld, waarbij de eerdergenoemde klankbordgroep een belangrijke rol speelt. DT EMR mag zich volgens het panel verheugen in een deskundige, betrokken en actieve klankgroep van werkveldvertegenwoordigers, zo concludeert het panel uit de verslagen van deze groep en op basis van het gesprek dat het panel met enkele klankbordgroepleden heeft gevoerd.

De leeruitkomsten voldoen in de ogen van het panel aan de criteria: (a) leerwegaafhankelijk, (b) representatief voor de eindkwalificaties van de opleiding, (c) herkenbaar voor het werkveld, (d) specifiek en meetbaar, (e) transparant, (f) samenhangend en (g) duurzaam. Het panel tekent hierbij aan dat door volgordeijkheid bij fase-overgangen in de opleidingen, sommige leeruitkomsten nog niet geheel leerwegaafhankelijk zijn, bijvoorbeeld die van EVL'en die als inleiding dienen voor andere EVL'en. Het panel vindt echter de lijn van landelijke eindkwalificaties naar (eenheden van) leeruitkomsten goed navolgbaar. Het vervolg van de lijn naar beoordelingscriteria en toetsvormen is volgens het panel echter het over het algemeen voor verdere explicitering vatbaar, zodat de verbinding van de toetsvormen en beoordelingscriteria met de (eenheden van) leeruitkomsten en landelijke eindkwalificaties duidelijker wordt. zie verder bij standaard 3.

Beroepsbeeld, eindkwalificaties en profiel opleidingen

Algemeen

De opleidingen van DT EMR willen multidisciplinaire, ondernemende en innovatieve professionals opleiden, die maatschappelijk betrokken zijn en varen op een moreel kompas. Hierbij is veel aandacht voor transformationele ontwikkelingstrajecten die studenten voorbereiden op de sociale, maatschappelijke en zakelijke context waarin zij zich na hun studie zullen bewegen. Deze ambitie sluit volgens het panel goed aan op de ontwikkelingen in de beroepspraktijk waarin de afgestudeerden van de DT EMR-opleidingen terecht komen.

Deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten en deeltijd en duale AD Juridisch Medewerker

Het panel vindt dat de deeltijd en duale opleiding HBO-Rechten een duidelijke, opportune en actuele visie heeft op de functie van de hbo-jurist. De focus van deze jurist ligt op het methodisch oplossen van juridische vraagstukken. De hbo-jurist die aan de HAN is afgestudeerd, heeft een gedegen juridische kennisbasis, is communicatief, organisatorisch en digitaal vaardig en is verder proactief, oplossingsgericht, klantgericht en omgevingsgericht. De opleiding onderschrijft de ontwikkelingen in het werkveld zoals beschreven in het *Landelijk beroeps- en opleidingsprofiel HBO-Rechten 2012*. De opleiding richt zich op het beroepsprofiel van de juridisch adviseur MKB en consument, de juridisch medewerker bij de (de)centrale overheid en de juridisch medewerker in de strafrechtpraktijk. De opleiding kiest hiermee volgens het panel voor een duidelijk en logisch profiel, gezien de samenstelling van het (regionale) werkveld waar zij zich voornamelijk op richt.

Het panel kan zich goed vinden in de functie en focus van de deeltijd en duale AD-opleiding Juridisch Medewerker, zoals de opleiding die ziet. De AD Juridisch Medewerker speelt in op de behoefte in het juridisch werkveld aan bijscholing van zittende juridisch MBO-medewerkers, mede als gevolg van de digitalisering en standaardisering van werkzaamheden. De deeltijd en duale AD-opleiding richt zich op het gericht (bij)scholen op het gebied van het civiel recht of bestuursrecht, tevens de uitstroomrichtingen van deze AD-opleiding. De juridisch medewerker op AD-niveau verkeert meestal in hetzelfde werkveld als de hbo-jurist, en heeft daarin veelal een ondersteunende rol. In tegenstelling tot de hbo-jurist zal hij/zij over het algemeen geen cliënten vertegenwoordigen.

Beide opleidingen hebben hun beoogde leerresultaten gebaseerd op de competenties van het landelijk profiel. Elke competentie is helder geconcretiseerd in een korte beschrijving en voorbeelden van bijbehorende werkzaamheden. De competenties in het landelijk profiel sluiten aan op de Dublin descriptor en de hbo-bachelor standaard, waarmee het (internationale) hbo-niveau is aangetoond. Qua niveau van de competenties gaat het voor de bacheloropleiding om NLQF 6 en voor de AD-opleiding om NLQF 5. De landelijke competenties zijn:

1. Juridisch analyseren
2. Adviseren
3. Vertegenwoordigen
4. Beslissen
5. Reguleren
6. Dossier managen
7. Organiseren.

De laatste competentie (Organiseren) heeft de opleiding in samenspraak met het werkveld vervangen door de competenties Onderzoeken en Communiceren. Omdat de AD juridisch medewerker veelal in hetzelfde werkveld als de hbo-jurist werkzaam is, zie hierboven, gaat de AD-opleiding van dezelfde beoogde leerresultaten uit, met uitzondering van de competentie "Vertegenwoordigen".

Inhoudelijk is het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel uitgewerkt in een Body of Knowledge and Skills (BoKS). Dit is een landelijk vastgesteld gemeenschappelijke basis van kennis, beroepsvaardigheden en beroepshouding waarover elke afgestudeerde hbo-jurist dient te

beschikken. Deze BoKS sluit volgens het panel goed aan op het landelijk opleidings- en beroepsprofiel.

In maart 2019 heeft het Landelijk Opleidingen Overleg HBO-Rechten (LOO) een nieuw, geactualiseerd beroeps- en opleidingsprofiel HBO-Rechten vastgesteld, geactualiseerd naar recente ontwikkelingen in de beroepspraktijk. In aansluiting hierop zal de opleiding in 2020 een nieuwe competentieset invoeren. Vooruitlopend hierop zal de opleiding vanaf september 2019 gefaseerd nieuwe leeruitkomsten en modules invoeren, met name gericht op de verdere digitalisering binnen de rechtspraktijk.

De leeruitkomsten van beide opleidingen zijn voor een groot deel gericht op het aanleren van systematisch juridisch denken vanuit een gedegen kennisbasis. Daarnaast zijn er leeruitkomsten gericht op concrete juridische vaardigheden, communicatie, persoonlijk leiderschap en voor de bacheloropleiding HBO-Rechten, op het doen van onderzoek. Hiermee zijn volgens het panel de beoogde leerresultaten inhoudelijk adequaat naar de leeruitkomsten vertaald.

Deeltijd bacheloropleiding Accountancy en deeltijd AD-opleiding Accountancy

De deeltijd bachelor- en AD-opleiding Accountancy gaan uit van het beroepsbeeld dat de Accountancy-opleidingen hebben vastgelegd in het landelijk *Beroeps- en opleidingsprofiel HBO-Bachelor-accountancyopleidingen (2017)*. Aan dit document liggen het *Visiedocument over het beroep van de Financieel Professionaal van de NBA (Nederlandse Beroepsvereniging van Accountants) (2014)* en de *Eindtermen Accountantsopleidingen 2016* van de Commissie Eindtermen Accountantsopleidingen (CEA) ten grondslag. De opleiding participeert in het Landelijk AC Scholenoverleg, dat in 2016 een vernieuwd landelijk opleidings- en beroepsprofiel heeft opgesteld. Het panel acht de nauwgezette opvolging van het landelijk profiel verantwoord en voor de hand liggend, gezien de strikte wet- en regelgeving met betrekking tot het beroep van accountant.

De kern van het beroep ligt in het toevoegen van kwaliteit (relevantie en betrouwbaarheid) aan financiële en andere voor de bedrijfsvoering van ondernemingen en organisaties relevante informatie. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen het samenstellen, beoordelen en controleren van, of het adviseren over (financiële) informatie. Centraal in het beroepsprofiel staan ethiek, professioneel gedrag en het vermogen om kennis van diverse disciplines op een geïntegreerde wijze toe te passen bij het identificeren en (helpen) oplossen van praktijkvraagstukken. Bij de vaktechnische kennis en vaardigheden gaat het vooral om complexe business- en managementvaardigheden, ICT-kennis, risicomanagement en de besturing, beheersing en het gedrag van organisaties. Steeds hogere eisen worden er gesteld aan sociale vaardigheden, beroepshouding, communicatie en professionele oordeelsvorming. De Accountancy-opleidingen signaleren in het landelijk profiel de volgende relevante ontwikkelingen in het werkveld: een toenemend belang van internationalisering, verdere digitalisering en automatisering, het grotere belang van duurzaamheid en risicomanagement binnen ondernemingen en organisaties en een toename in wet- en regelgeving.

De bacheloropleiding Accountancy is vooral gericht op het werken op een accountantskantoor. Afgestudeerden van deze opleiding kunnen in de volle breedte van de accountancypraktijk worden ingezet. Zij kunnen zich na enige tijd zelfstandig vestigen of in dienst treden van een administratiekantoor. De bachelor Accountancy kan alle voorkomende administratieve

werkzaamheden voor de niet-controleplichtige onderneming verrichten, de ondernemer adviseren en begeleiden bij groei en kan de ondernemer voorbereiden op het controleplichtig worden van de onderneming. Belangrijke werkzaamheden van de hbo-bachelor Accountancy zijn het samenstellen van jaarrekeningen, het inrichten van geautomatiseerde administratieve systemen, het verstrekken van financiële, fiscale en bedrijfseconomische adviezen, het adviseren op het gebied van informatievoorziening en interne beheersing en het op operationeel niveau uitvoeren en aansturen van wettelijke controletaken. Een groot deel van de afgestudeerden van de hbo-bachelor Accountancy kiest voor een post-hbo studie voor oriëntatie Accountancy MKB met als titel accountant-administratieconsulent (AA) of de universitaire opleiding tot registeraccountant (RA).

Aangezien de bacheloropleiding zich op de volle breedte van de accountancypraktijk richt, spelen zowel assurance als bedrijfseconomische advisering een belangrijke rol in de opleiding. In samenspraak met het regionale werkveld ligt ook in de bacheloropleiding de focus op de MKB-accountant. Dit uit zich in het programma in meer aandacht voor adviesvaardigheden en fiscaliteit.

De afgestudeerde AD Accountancy is veelal werkzaam op administratiekantoren en accountantskantoren gericht op het MKB. De werkzaamheden liggen primair op het gebied van administratieve en fiscale dienstverlening. De afgestudeerde AD'er kan deze werkzaamheden zelfstandig uitvoeren onder eindverantwoordelijkheid van een accountant of fiscalist. Het panel vindt de focus die opleiding kiest goed doordacht, gezien de behoefte van het regionale werkveld dat de opleiding bedient. Het panel is verheugd dat hierover goede en intensieve afstemming met dat werkveld is.

Voor de beoogde leerresultaten gaan de opleidingen uit van de vier beroepstaken uit het landelijke profiel, die bij de Bachelor Accountancy alle vier aan bod komen en bij de AD alleen de eerste twee:

Beroepstaak en bijbehorende competentie	AD/Bachelor Accountancy
Administratieve dienstverlening: Aanspreekpunt zijn voor cliënten in het kader van de administratieve dienstverlening	AD/Bachelor Accountancy
Fiscale dienstverlening behartigen fiscale belangen van de cliënt	AD/Bachelor Accountancy
Controle (assurance) Bijdragen aan de uitvoering algemene controle jaarrekening	Bachelor Accountancy
(bedrijfseconomische) advisering Adviesbehoefte onderkennen, signaleren en vervullen	Bachelor Accountancy

Daarnaast gaan de opleidingen uit van de vier overkoepelende gedragskenmerken uit het landelijk profiel:

- Professionele houding
- Lerend en reflecterend
- Onderzoekend en ondernemend
- Communicatief.

De competenties in het landelijk profiel, de beroepstaken en gedragskenmerken, sluiten aan op de Dublin descriptoren en de hbo-bachelor standaard, waarmee het (internationale) hbo-niveau is aangetoond. Qua niveau van de competenties gaat het voor de bacheloropleiding om NLQF 6 en voor de AD-opleiding om NLQF 5.

Inhoudelijk is het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel uitgewerkt in een Body of Knowledge and Skills (BoKS). Dit is een landelijk vastgestelde gemeenschappelijke basis van kennis, beroepsvaardigheden en beroepshouding waarover elke afgestudeerde hbo-bachelor en AD'er Accountancy dient te beschikken. De BoKS sluit volgens het panel goed aan op het landelijk opleidings- en beroepsprofiel.

Het panel is van mening dat de opleidingen de eindkwalificaties uit het landelijke profiel herkenbaar hebben vertaald naar de leeruitkomsten. Alle CEA-eindtermen zijn ook vertaald naar de leeruitkomsten en zijn daarmee in het programma afgedekt, zo heeft het panel kunnen constateren. Het panel is ingenomen met het feit dat het werkveld nauw is betrokken bij de formulering van de leeruitkomsten en de ontwikkeling van de modules. Deze betrokkenheid verloopt via de beroepenveldcommissie, de klankbordgroep, maar ook via de vele (incidentele) contacten die beide opleidingen met het werkveld onderhouden. In gesprekken met vertegenwoordigers uit het werkveld heeft het panel een grote waardering van het werkveld mogen opmaken over het contact met de opleidingen en hoezeer zij open staan voor suggesties vanuit het werkveld.

Deeltijd bacheloropleiding Finance en Control

De opleiding gaat uit van het beroepsbeeld zoals vastgelegd in het *Landelijk OpleidingsProfiel Finance & Control 2016*. Afgestudeerden van de opleiding Finance en Control (F & C) zijn in de breedte werkzaam in het vakgebied bedrijfseconomie. Zij bestuderen bedrijfseconomische vraagstukken vanuit verschillende perspectieven. Hun belangrijkste taken bestaan uit de vastlegging en analyse van (financiële) gegevens (informatievoorziening) en de inrichting en optimalisering van processen gericht op de beheersing van de organisatie. Afgestudeerden kunnen functies bekleden als die van financieel analist, financial controller, business process analyst, manager bedrijfsvoering, manager financiële administratie, operational auditor, risicomanager en businesscontroller. De opleiding onderkent de belangrijkste ontwikkelingen in het werkveld, zoals genoemd in het landelijk profiel: globalisering, toenemende regeldruk, *Disruptive Innovation* (snelle technologische ontwikkelingen maken "oude vertrouwde" producten en diensten overbodig), *Business Modelling* (nieuwe samenwerkingsverbanden en nieuwe verdienmodellen), meer aandacht voor duurzaamheid, integriteit en Big Data.

De deeltijdopleiding F & C van de HAN richt zich met name op financial control met aandacht voor business control. Deze focus is mede gebaseerd op en recent alumni-onderzoek waarin afgestudeerden hebben aangegeven niet als businesscontroller te werken, maar juist als financial controller of beide functies te combineren. Deze focus is daardoor volgens het panel logisch en krachtig.

Voor wat betreft de beoogde leerresultaten heeft de opleiding het landelijk profiel volledig geïmplementeerd. Het profiel bestaat uit leeruitkomsten verdeeld over de volgende vier vakgebieden:

- Strategic Management
- Performance Management
- Governance, Risk & Compliance
- Finance, Operations & Reporting.

Daarnaast gaat het profiel uit van de in de HEO-standaard benoemde beroepsvormende aspecten: onderzoekend vermogen, professioneel vakmanschap en verantwoord handelen.

Inhoudelijk is het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel uitgewerkt in een Body of Knowledge and Skills (BoKS). Dit is een landelijk vastgesteld gemeenschappelijke basis van kennis, beroepsvaardigheden en beroepshouding waarover elke afgestudeerde hbo-bachelor Finance en Control dient te beschikken. De BoKS sluit volgens het panel goed aan op het landelijk opleidings- en beroepsprofiel.

De leeruitkomsten (beoogde leerresultaten) in het landelijk profiel sluiten aan op de Dublin descriptor en de hbo-bachelor standaard, waarmee het (internationale) hbo-niveau is aangetoond. Het panel is van mening dat de opleiding de leeruitkomsten van het landelijke profiel herkenbaar heeft vertaald naar de eigen leeruitkomsten. Het panel is ingenomen met het feit dat het werkveld nauw is betrokken bij de formulering van de leeruitkomsten en de ontwikkeling van de modules.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Experiment Leeruitkomsten:

- *De leersituatie en -omgeving zijn passend bij de beoogde leeruitkomsten en bij de behoeften en omstandigheden van (een groep) studenten. De opleiding kan verantwoorden dat de leeractiviteiten en de begeleiding van studenten adequaat zijn om de leeruitkomsten te behalen.*
- *De opleiding laat zien hoe zij rekening houdt met verschillen tussen (groepen) studenten in kennis, ervaring, tijd, loopbaandoelen en omstandigheden.*
- *Docenten (instructeurs, begeleiders e.d.) zijn aantoonbaar competent om studenten te begeleiden, bijvoorbeeld bij de keuze voor en vormgeving van leeractiviteiten.*
- *De student voldoet aan de wettelijke instroomeisen. Uit een intake assessment kan blijken dat de student de opleiding versneld kan doorlopen. Onvolledige opleidingen bepalen op grond van toelatingsonderzoek of de student toelaatbaar is en voor welk traject de student in aanmerking komt.*
- *De opleiding en de student maken vooraf expliciete, inhoudelijke afspraken over de invulling van het individuele opleidingstraject per eenheid van leeruitkomsten en de begeleiding daarvan door de docent. Daarmee is inzichtelijk hoe de student in staat is de leeruitkomsten te realiseren. Als een praktijkorganisatie betrokken is leggen opleiding, student en praktijkorganisatie de afspraken vast in een overeenkomst. Een tripartite overeenkomst is verplicht voor duale opleidingen en wenselijk voor deeltijdse opleidingen. Hierin komen onder meer aan de orde: de beschrijving van de inhoud van de leeractiviteiten binnen de eenheid, de aard en frequentie van de begeleiding en de wijze van toetsing en, indien van toepassing, afspraken tussen de opleiding en de praktijkorganisatie over bijscholing van praktijkbegeleiders. De student is mede-eigenaar van het leerproces en daarmee van de invulling van de overeenkomst en afspraken.*

Conclusie

De flexibele deeltijd- en duale opleidingen van DT EMR **voldoen** aan de eisen voor standaard 2.

Het panel concludeert dat de opleidingen helder hebben beschreven op welke niveaus de leeruitkomsten en eenheden van leeruitkomsten moeten worden behaald voor een AD- of bachelordiploma. De opleidingen zijn gestart met het uitrollen van het flexibele onderwijsconcept. Het panel heeft veel waardering voor het concept van blended learning. Toch zien de opleidingen en het panel dat de meeste studenten vooral volgordelijk contactonderwijs volgen. Het panel spoort de opleidingen daarom aan de informatievoorziening aan studenten over flexibiliseringsmogelijkheden, waaronder individuele leerroutes, te intensiveren. De mogelijkheden van online afstandsleren kunnen volgens het panel beter worden benut. Het werkplekleren krijgt binnen de opleidingen goed vorm, waarbij de deeltijd bacheloropleiding Accountancy, de deeltijd AD-opleiding Accountancy en de deeltijd bacheloropleiding Finance en Control vooroplopen door in het contactonderwijs alleen casuïstiek van de werkplek van studenten te gebruiken en geen gefingeerde. De leerwegonafhankelijkheid is voldoende, maar

kan sterker door bijvoorbeeld de volgordelijkheid van sommige modules (deels) los te laten. Dit geldt voor alle betrokken opleidingen.

De ontwikkeling van het flexibele onderwijs is vanuit de HAN op formele wijze ingericht, waarbij het instituut en de opleidingen ruimte krijgen om eigen, vakgerichte accenten te leggen. De invulling van het flexibele concept gebeurt volgens een goede, intensieve en harmonieuze samenwerking. De afstemming en evaluatie zijn binnen het instituut via de opleidingscoördinatoren goed georganiseerd en daarnaast via veel informele kanalen. De opleidingen tonen zich hierbij zeer betrokken, zelfkritisch en ontwikkelingsgericht, gezien diverse recente, snelle, aanpassingen in de inhoud en de vormgeving van het onderwijs.

Er is een goede instituut brede intakeprocedure ontwikkeld, waarin onder andere adviezen worden gegeven voor vrijstellingen op basis van eerder behaalde diploma's en opgedane werkervaring. De informatievoorziening over vrijstellingen en andere flexibiliseringsmogelijkheden kan volgens studenten en panel echter intensiever. De studiebegeleiders kunnen zich hierbij meer sturend opstellen. De mogelijkheden voor studenten om leeruitkomsten te laten valideren die op de werkplek zijn behaald, zijn nog beperkt. In het studiejaar 2019 – 2020 introduceren de opleidingen de mogelijkheid om deze te valideren middels een portfolio en een assessment in de vorm van een criteriumgericht interview. Het panel ondersteunt dit initiatief.

De onderwijsarsenalen (het aanbod van modules) getuigen van inhoudelijk gedegen opleidingen en sluiten aan op de leeruitkomsten. De opleidingen bieden studenten een goede kennisbasis en een goede training in relevante vaardigheden. De inhoud van de modules sluit goed aan op de actualiteit en de gebruikte literatuur is van hoog niveau. Het panel wil de opleidingen aanbevelen om meer keuzemogelijkheden in de onderwijsarsenalen aan te bieden. Daarnaast vraagt het panel de opleidingen om bij de gerichtheid op de praktijk niet uit het oog te verliezen dat studenten een hbo-diploma krijgen en daarmee ook over een zekere brede maatschappelijke basis moeten beschikken, met andere woorden een goede balans te vinden tussen praktijk en Bildung.

De digitale voorzieningen zijn adequaat, maar kunnen nog beter worden benut. Het panel ziet goed gekwalificeerde, inhoud gedreven, zeer betrokken docenten die de student centraal stellen in het onderwijsproces. De begeleiding van studenten is dan ook zeer persoonlijk en toegankelijk. De begeleiding door de studieadviseurs, docenten en werkplekbegeleiders wordt door studenten positief beoordeeld. Docenten en management zijn zeer gemotiveerd om het Experiment Leeruitkomsten binnen hun opleidingen tot een succes te maken. Docenten krijgen ruime mogelijkheden om zich te professionaliseren, met name gericht op de flexibilisering van het onderwijs. Het panel adviseert de opleiding om meer aandacht te schenken aan scholing en ontwikkeling op het gebied van online learning.

Onderbouwing

Beoogde leerresultaten – leeruitkomsten AD- en bacheloropleidingen

Zoals bij standaard 1 beschreven, zijn de beoogde leerresultaten helder uitgewerkt in leeruitkomsten en eenheden van leeruitkomsten. Voor elke eindkwalificatie is in het *Opleidingsstatuut* aangegeven op welk niveau deze behaald dient te worden: (1) hoofdfasebekwaam, (2) afstudeerbekwaam of (3) beroepsbekwaam. Voor een AD-diploma

dienen alle eindkwalificaties gerealiseerd te zijn op niveau 2, voor een bachelordiploma op niveau 3. De modules van de AD Juridisch Medewerker komen overeen met de eerste vier modules van de bacheloropleiding HBO-Rechten en leiden tot het AD-diploma op niveau 2 (120 EC). Hetzelfde geldt voor de AD Accountancy en de bacheloropleiding Accountancy.

Uitgangspunten en ontwikkeling flexibel onderwijs

Vanuit de HAN en vervolgens DT EMR is een aantal uitgangspunten voor het flexibele deeltijd- en duale onderwijs opgesteld. Het panel is enthousiast over deze uitgangspunten (zie standaard 1). Bij de uitvoering en invulling van het concept ziet het panel dat de opleidingen van DT EMR nog volop in ontwikkeling zijn. Hieronder beschrijven we de belangrijkste uitgangspunten van en ontwikkelingen in het flexibele onderwijs van DT EMR.

In het onderwijskundig concept van flexibele deeltijdopleidingen bij de HAN staat blended learning centraal: er wordt een combinatie van afstandsleren, werkplekleren en intensief en interactief contactonderwijs nagestreefd. Het uitgangspunt is dat studenten binnen het onderwijs participeren in activerende en interactieve leerwerkvormen. Hierbij ziet het panel dat groepsbijeenkomsten de voornaamste onderwijsvorm zijn. In de bijeenkomsten staan de vragen van studenten over de lesstof centraal. Het panel vindt deze studentgerichte benadering sterk. Studenten blijken het contactonderwijs ook erg te waarderen vanwege de onderlinge uitwisseling en intervisie en de structuur die het geeft. Het panel kan zich goed vinden in het concept van blended learning, zeker gezien de mogelijkheden die het biedt voor flexibilisering. In dat licht is het panel van mening dat de opleidingen de mogelijkheden van online afstandsleren nog optimaal benutten, hoewel zij bij de opleiding HBO-Rechten wel mooie voorbeelden van instructievideo's heeft gezien.

Om deeltijdstudenten optimaal te laten profiteren van de combinatie van werk en studie, gaat de HAN ook uit van een onderwijsconcept waarin werkplekleren is opgenomen. Het werkplekleren veronderstelt vanuit de HAN-visie dat studenten een relevante werkomgeving hebben met voldoende leerpotentieel. De werkplek moet passen bij de het niveau van de opleiding, aansluiten op het vakgebied en begeleidingsmogelijkheden vanaf de werkplek bieden. De werkplekbegeleider coacht de student op de werkplek en geeft feedback op de werkveldopdrachten. De afdeling HAN Employment biedt, indien door de student gewenst, ondersteuning bij het vinden van een geschikte werkomgeving. Een relevante werkplek is verplicht voor de duale opleidingen HBO-Rechten en de AD Juridisch Medewerker en voor de Bachelor- en AD-opleiding Accountancy en de opleiding Finance en Control. Het panel is positief over deze mogelijkheid en de wijze waarop dit wordt uitgevoerd. Het panel ziet wel verschillen in gradatie waarop het werkplekleren in de verschillende opleidingen vorm krijgt. De financiële opleidingen maken alleen maar gebruik van de casuïstiek van de werkplek van studenten, terwijl in de deeltijd bacheloropleiding HBO-Rechten en de AD-opleiding Juridisch Medewerker ook meer algemene, gefingeerde casuïstiek aan bod komt. Het panel spoort deze laatstgenoemde opleidingen aan nog meer in te zetten op werkplekleren.

Het werkplekleren veronderstelt dat er een stevige verbinding is tussen werken en leren bij de opleiding. Uit de gesprekken met de opleidingen blijkt dat docenten en management goed zicht hebben op wat er in het werkveld speelt. De meeste docenten zijn ook werkzaam in de beroepspraktijk. De werkveldadviescommissies, die per opleiding gezamenlijk voor voltijd en deeltijd zijn ingericht, geven periodiek gerichte adviezen. Dit geldt ook voor de klankbordgroep,

zie ook Standaard 1. Ook komt er informatie over werkveldontwikkelingen bij de opleidingen binnen via de afstudeerbegeleiders van de opleiding en via gastsprekers uit de beroepspraktijk. Veel informatie vanuit het werkveld komt bij de opleidingen terecht via de studenten en hun werkbegeleiders, vooral door het werken aan praktijkopdrachten op de werkplek. Hierbij denkt het panel dat de opleidingen niet alleen iets te 'halen' hebben, maar ook iets kunnen 'brengen' aan werkgevers, zoals kennis die is opgedaan binnen lectoraten en onderwijsprojecten. Het panel is onder de indruk van de kwaliteit en kwantiteit van de contacten die de opleidingen met hun werkvelden onderhouden.

Een ander belangrijk uitgangspunt van het flexibele onderwijsconcept is het leerwegaafhankelijke onderwijs. Het leerwegaafhankelijke onderwijs en de keuze uit verschillende leerroutes bepalen voor een belangrijk deel in hoeverre het onderwijs daadwerkelijk flexibel is. Het bereiken van de leeruitkomsten staat daarbij centraal en niet de weg ernaartoe. Iedere student kan voor een groot deel een eigen invulling geven aan de wijze van leren. Hij/zij kan daarbij ook het vaste onderwijsaanbod van de onderwijsarsenalen volgen, zie verder bij de opleidingsspecifieke delen van deze standaard. De student kan er ook voor kiezen om geen gebruik te maken van enige vorm van begeleiding en alleen de toets maken. Studenten kunnen versnellen door een module sneller te doorlopen. Vertragen kan ook door bijvoorbeeld een pauze in te lassen. Volgordelijkheid blijft aanwezig aan het begin van de opleiding door eerst de propedeusemodulen te moeten volgen en aan het eind van de opleiding met het afstudeertraject als laatste onderdeel. De studieadviseur kan de student over de volgordelijkheid adviseren en houdt de individuele leerroutes van de student bij. Afspraken over individuele leerroutes worden vastgelegd in Onderwijsovereenkomsten. Dit gebeurt in de praktijk echter nog beperkt.

In het dagelijkse onderwijs blijkt dat het grootste deel van de studenten de beschreven volgorde van de modules aanhouden. Zij waarderen de vaste structuur en de vaste onderwijsgroepen. Er is geen aanwezigheidsplicht, maar studenten komen graag naar de groepslessen om hun vragen te stellen. Studenten geven ook aan dat zij veel van elkaar leren in de lessen doordat zij werkveldervaringen kunnen uitwisselen. Met de opleidingen is het panel van mening dat het leerwegaafhankelijk onderwijs nog meer gemeengoed kan worden onder de studenten. Studenten blijken niet altijd goed doordrongen van de flexibiliseringsmogelijkheden of vertonen wat dit betreft soms koudwatervrees. Studenten hebben het panel aangegeven dat ze vooral zelf het initiatief moeten nemen voor de invulling van een meer individuele leerroute: "Je moet hierbij wel mondig zijn", aldus één van de studenten met wie het panel sprak. Het panel pleit voor een meer pro-actieve en aansporende inzet van de studieadviseurs op dit vlak. Het panel bepleit verder de mogelijkheid voor alle studenten om moduletoetsen voorafgaand aan een module te maken, zoals bij de deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten en de deeltijd en duale AD-opleiding Juridisch Medewerker al de praktijk is. Bij het behalen van de toets hoeft de student de betreffende module dan niet te volgen. Het panel is verder van mening dat de opleidingen het leerwegaafhankelijk onderwijs verder kunnen versterken door de volgordelijkheid van bepaalde modules (deels) los te laten, zie hieronder bij de beschrijving van de modules van de afzonderlijke opleidingen.

Integrale opdrachten

De opleidingen maken gebruik van 'integrale opdrachten' waarin de student zijn onderzoekende vaardigheden en soft skills oefent. Integrale opdrachten worden, behalve in de deeltijd en duale opleiding HBO-Rechten, in duo's gemaakt. Hierbij brengen beide studenten een te onderzoeken

probleem aan, maar wordt er maar één gekozen. Er is dan dus geen sprake van gelijke informatie. Zo leren de studenten ook de soft skills (luisteren, goede vragen stellen en samenwerken). Er is een taakverdeling tussen de beide studenten, waarbij iedere student zich verdiept in een onderdeel. In de integrale opdrachten wordt vooral het onderzoekend vermogen getoetst, aangezien de inhoudelijke kennis in de modules al is getoetst. De studenten brengen zelf een onderwerp voor de integrale opdrachten aan; dit zijn onderwerpen uit de werkpraktijk en zijn daarom soms erg complex. Ondersteunend aan de integrale opdrachten is er intervisie waarin hoofd- en deelvragen worden besproken.

Intakeprocedure

Het panel constateert dat het intakeproces goed is opgezet en goed functioneert. Aspirant studenten winnen eerst informatie in via de website en/of op voorlichtingsbijeenkomsten en voeren na aanmelding, maar voor de start van de opleiding, een persoonlijk intakegesprek met een studieadviseur. Het intakegesprek duurt circa 45 minuten en dient als studiekeuzecheck, bevat voorlichting over de inhoud en opzet van de opleiding en het kan leiden tot het maken van afspraken voor de te volgen leerroute. Het gesprek dient er ook toe om goed zicht te krijgen op de potentiële student. De aspirant student levert daartoe een intakeformulier aan met een curriculum vitae. De studieadviseur bekijkt de vooropleiding van de student en eventueel gevolgde cursussen en bespreekt op basis hiervan mogelijke vrijstellingen. Verder komen de werkervaring, werkplek, de privésituatie en de motivatie van de student aan bod. Het gesprek wordt afgerond met een studiekeuzeadvies, inclusief een advies over de mogelijke leerroutes, dat kan dienen als input voor de onderwijsovereenkomst.

Studenten waarderen het persoonlijke intakegesprek waarin zij duidelijke informatie krijgen over hun opleiding en de mogelijke vrijstellingen en individuele leerroutes. Wat betreft het laatste, geven studenten van de deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten en de deeltijd en duale AD-opleiding Juridisch Medewerker aan dat het vaak bij informatie blijft en dat het niet duidelijk is dat ze vervolgens zelf hierop actie moeten ondernemen om vrijstellingen aan te vragen. Het panel adviseert deze opleidingen zich pro-actiever richting studenten op te stellen waar het gaat om mogelijke vrijstellingen en flexibilisering. Beide opleidingen zouden wat dit betreft de financiële opleidingen kunnen volgen, waar vrijstellingen altijd door de student en de studieadviseur samen worden aangevraagd.

De mogelijkheden voor studenten om leeruitkomsten te laten valideren die op de werkplek zijn behaald, zijn nog beperkt. In het studiejaar 2019-2020 introduceren de opleidingen de mogelijkheid om deze te valideren middels een portfolio en een assessment in de vorm van een criteriumgericht interview. Docenten zijn in het afgelopen jaar hiervoor speciaal geschoold. Het panel vindt dit een goed initiatief.

Begeleiding

De persoonlijke begeleiding is naar mening van het panel een sterk punt binnen DT EMR. De verschillende begeleidingsvormen die studenten krijgen, zijn: inhoudelijke begeleiding van docenten, studieloopbaanbegeleiding en werkplekbegeleiding. Docenten plaatsen de student centraal in het onderwijsproces en zijn uitzonderlijk toegankelijk en persoonlijk in de begeleiding die ze geven, zo hebben studenten aangegeven. De studieadviseur vervult een centrale rol binnen de opleiding en richt zich op de vormgeving van persoonlijke leerroutes, studievaardigheden, zelfsturing en de balans werk-studie-privé. De studieadviseur speelt een

belangrijke rol bij de intake en voert regelmatig tussentijdse gesprekken met studenten over hun studievoortgang en opleidingstraject. De studieadviseur tekent ook de onderwijsleerovereenkomsten. Deze worden in de regel (half)jaarlijks aangevuld met vervolgspraken over de studieroute van de student en de nog te behalen leeruitkomsten. Hiermee is de onderwijsovereenkomst niet alleen een juridisch document, maar ook een studentbegeleidingsinstrument. De werkplekbegeleiding is gericht op de begeleiding van de student bij de uitvoering van praktijkopdrachten op de werkplek en wordt verzorgd door collega's of leidinggevendenden van de student.

Uit de gesprekken met studenten blijkt dat de studenten de persoonlijke begeleiding zeer waarderen. Zij voelen zich gehoord en gezien en ervaren veel ondersteuning van de werkplekbegeleiders, docenten en de studieadviseurs. Studenten geven aan dat zij als gelijkwaardig worden gezien en daarmee als (startende) professional worden aangesproken op hun eigen regie.

Docenten

Het docententeam dat verantwoordelijk is voor de opleidingen van DT EMR bestaat uit 25 docenten (14 fte); zestien docenten zijn betrokken bij de opleidingen HBO-Rechten en de AD Juridisch Medewerker, negen bij de opleiding Accountancy en de opleiding Finance en Control. Vrijwel alle docenten hebben een mastergraad, één docent is gepromoveerd. Alle docenten hebben praktijkervaring; de meesten combineren hun werk voor de opleiding met werkzaamheden in de beroepspraktijk. Inhoudelijk gezien passen de expertises van de docenten bij de benodigde expertise voor de opleiding. De opleiding werkt op verschillende manieren aan het professionaliseren van hun docenten. Zo is er de afgelopen jaren veel aandacht geschonken aan het werken met de didactische ICT-tool (Onderwijsonline) en aan de veranderende rol van de docent binnen het flexibele onderwijs. Met uitzondering van de docenten die in het afgelopen jaar zijn begonnen met lesgeven, hebben de docenten de didactische opleiding en een cursus begeleiding van studenten bij het afstuderen afgerond. De meeste docenten beschikken over de basiskwalificatie examinering (BKE). Het panel heeft een enthousiast, zeer betrokken en ambitieus team ontmoet dat goed is voorbereid op de taken. Het panel heeft kunnen constateren dat de docenten zeer gemotiveerd zijn om het Experiment Leeruitkomsten tot een succes te maken.

Studenten zijn ook zeer positief over hun docenten; hun deskundigheid, hun voeling met de beroepspraktijk en de begeleiding door docenten krijgen een hoge waardering, zo blijkt uit het studentenhoofdstuk in de Zelfevaluatie, de NSE en de gesprekken die het panel met studenten had. Als ontwikkelpunt noemen zij de digitale vaardigheden van sommige docenten.

Inhoud en instroom deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten en de deeltijd en duale AD-opleiding Juridisch Medewerker

Inhoud

De deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten kent de volgende varianten:

Bachelor HBO-Rechten – variant 1 (voor studenten met onderzoekservaring)		Bachelor HBO-Rechten – variant 2 (voor studenten zonder onderzoekservaring)
Propedeuse	Inleidende kennis Privaat (Inleiding in het privaatrecht) en vaardigheden (30 studiepunten) EN Publiekrecht (Inleiding in het publiekrecht) en vaardigheden (30 studiepunten)	Inleidende kennis Privaat (Inleiding in het privaatrecht) en vaardigheden (30 studiepunten) EN Publiekrecht (Inleiding in het publiekrecht) en vaardigheden (30 studiepunten)
2 ^e jaar	Verdiepende kennis Privaatrecht (Juridisch adviseur MKB en consument 1 en 2) OF Publiekrecht (Juridisch medewerker (de)centrale overheid 1 en 2), vaardigheden, afstuderen privaat OF publiek (afhankelijk van de gekozen module): 60 studiepunten	Verdiepende kennis Privaatrecht (Juridisch adviseur MKB en consument 1 en 2) OF Publiekrecht (Juridisch medewerker (de)centrale overheid 1 en 2), vaardigheden, onderzoek en werkplekieren: 60 studiepunten
3 ^e jaar	Verdiepende kennis Privaatrecht (Juridisch adviseur MKB en consument 1 en 2) OF Publiekrecht (Juridisch medewerker (de)centrale overheid 1 en 2, vaardigheden, afstuderen privaat OF publiek (afhankelijk van de gekozen module): 60 studiepunten	Verdiepende kennis Privaatrecht (Juridisch adviseur MKB en consument 1 en 2) OF Publiekrecht (Juridisch medewerker (de)centrale overheid 1 en 2, vaardigheden, onderzoek en werkplekieren: 60 studiepunten
4 ^e jaar	Module Juridisch medewerker in de Strafrechtpraktijk en afstuderen strafrecht: 30 studiepunten EN werkplekieren: 30 studiepunten	Module Juridisch medewerker in de Strafrechtpraktijk, vaardigheden, onderzoek en werkplekieren: 30 studiepunten EN afstuderen: 30 studiepunten

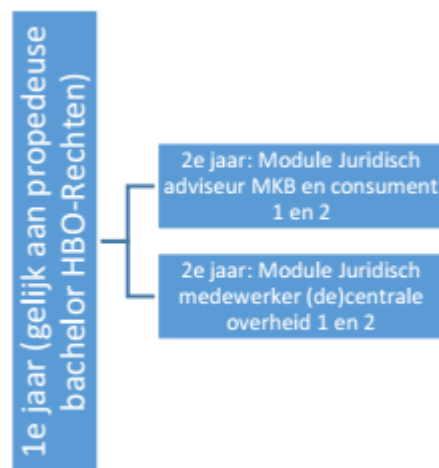
Met de twee varianten wil de opleiding inspelen op de verschillende achtergronden en behoeftes van studenten. Variant 1 is gericht op studenten die beschikken over onderzoekservaring op minimaal hbo-niveau. In deze variant wordt scholing in het doen van onderzoek zeer beperkt aangeboden. Studenten van deze variant sluiten de modules *Juridisch medewerker MKB en consument*, *Juridisch medewerker (de)centrale overheid* en *Juridisch medewerker in de strafrechtpraktijk* steeds af met een afstudeeronderzoek van 10 EC in het betreffende rechtsgebied. De opleiding is gestart met een tweede variant waarin leeruitkomsten op het gebied van onderzoek zijn opgenomen en waarin studenten een afstudeeropdracht van 30 EC aan het eind van hun studie uitvoeren. Deze variant is geïntroduceerd, omdat veel studenten niet over voldoende onderzoekservaring bleken en blijken te beschikken. Studenten van variant 2 sluiten de bovengenoemde modules af met een onderzoek van 10 EC. Studenten van variant 1 sluiten hun studie af met een stage van 30 EC. Met voldoende relevante juridische werkervaring kunnen zij hier vrijstelling voor krijgen, waardoor zij de opleiding binnen drie-en-een-half jaar kunnen afsluiten. Het panel vindt dit een goed voorbeeld van het juist inspelen op de verschillende achtergronden van studenten.

Uit de bestudering van de beschrijving van het onderwijsarsenaal en het onderwijsmateriaal maakt het panel op dat de deeltijd en duale studenten HBO-Rechten een gedegen opleiding krijgen, met een goede kennisbasis en een juiste verhouding tussen kennis en vaardigheden. De leeruitkomsten als bouwstenen van de eenheden van leeruitkomsten en modules sluiten goed aan bij de profilering van de opleiding, focus op het MKB, en dekken de competenties goed af. Er is voldoende aandacht voor juridische en communicatieve vaardigheden. Ook de aandacht voor de Nederlandse taalvaardigheid blijkt zijn vruchten af te werpen, zo heeft het panel op basis van het bestudeerde toetsmateriaal en de afstudeeropdrachten geconstateerd. Studenten van variant 2 krijgen een goede voorbereiding op het doen van onderzoek, zo blijkt ook uit hun afstudeeropdrachten, zie ook Standaard 4. Onderzoeksvaardigheden zijn volgens het panel goed

geïntegreerd in de verschillende modules. De literatuur die in de modules wordt gebruikt, is actueel en gedegen, aldus het panel.

Studenten onderschrijven de constatering van het panel over de inhoud van de opleiding, zo blijkt uit het Studentenhoofdstuk van het ZER, de NSE 2018 en uit de gesprekken die het panel met studenten had. Studenten geven aan dat het niveau van de opleiding hoog is. Dit leiden zij onder meer af uit de wetenschappelijke literatuur die soms wordt gebruikt. De opleiding heeft dit signaal serieus genomen en heeft sommige literatuur aangepast.

Het eerste jaar van de deeltijd en duale AD-opleiding Juridisch Medewerker is gelijk aan dat van de deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten. Na het eerste jaar kiezen de AD'ers voor de uitstroomrichting in het civiel recht of in het bestuursrecht, zie onderstaande afbeelding:

Instream

De instroom van de deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten is divers. Enerzijds zijn het schoolverlaters die na een juridische mbo-4 opleiding werken en leren willen combineren. Zij volgen de tweede variant. Daarnaast zijn er studenten die werkzaam zijn op een heel ander terrein en zich willen laten bij- of omscholen. Zij zijn vaak ouder en hebben vaak al een niet-juridische hbo- of wo-opleiding gevolgd en stromen veelal in de eerste variant in. Voor de AD maakt de opleiding een onderscheid in drie groepen: werkende mensen in juridisch ondersteunende functies, mensen met of zonder baan die graag in het juridisch vakgebied willen werken en een groep jonge mensen, veelal schoolverlaters zonder baan of noemenswaardige werkervaring, die gemotiveerd zijn voor de tweejarige opleiding. Deze laatste groep lijkt in omvang toe te nemen. Ook de deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten kent een toenemende instroom van schoolverlaters. Beide opleidingen bezinnen zich hoe zij deze groepen van jonge studenten het beste kunnen faciliteren. Het panel ziet hierin een voorbeeld van hoe de opleidingen steeds zich zo goed mogelijk proberen aan te passen op nieuwe ontwikkelingen. De start van de deeltijd en duale AD-opleiding Juridisch Medewerker in 2016 ziet het panel als een goed initiatief om juridische medewerkers op mbo-niveau bij te scholen, maar ook als opstap om na afronding van de AD-opleiding verder te gaan met de bacheloropleiding.

Inhoud en instroom deeltijd bacheloropleiding Accountancy en de deeltijd AD-opleiding Accountancy

Inhoud

De volgende modules (ieder 30 EC) maken deel uit van de deeltijd bacheloropleiding Accountancy:

- Beroepsspecifieke module - propedeuse (Hoofdphasebekwaam)
- HBO-brede module – propedeuse (Hoofdphasebekwaam)
- Tax & Law (Afstudeerbekwaam)
- Internal Control (Afstudeerbekwaam)
- Financial Reporting (Afstudeerbekwaam)
- Accounting & Finance (Afstudeerbekwaam)
- OAT (landelijke overall toets) en capita selecta (Afstudeerbekwaam)
- Afstudeeropdracht (Beroepsbekwaam).

De beroepsspecifieke module van de propedeuse bevat inleidende EVL'en gericht op de beroepstaken uit het landelijk profiel, zie standaard 1. Het gaat om Financiële informatieverwerking 1 en 2, Belastingrecht en Financiële rekenkunde. De hbo-module bevat de volgende EVL'en: Algemene economie, Marketing, Engels, Bedrijfskunde, Nederlands en Statistiek. De modules *Tax & Law*, *Internal Control*, *Financial Reporting* en *Accounting & Finance* richten zich op de inhoudelijke verdieping van de beroepstaken. De OAT-module bevat het landelijk examen van de vakgebieden Audit & Assurance, Bestuurlijke informatievoorziening en Externe verslaggeving. Daarnaast bevat deze module Capita selecta en de EVL'en Management organisatie en Management control en de EVL Circulaire economie en ethiek. Voor de inhoud van de Afstudeeropdracht-module, zie Standaard 4.

De deeltijd AD-opleiding bestaat uit de volgende modules, gelijk aan de eerste vier genoemde modules van de bacheloropleiding Accountancy:

- Beroepsspecifieke module (jaar 1)
- HBO-brede module (jaar 1)
- Tax & Law
- Financial Reporting.

Onderzoek en onderzoeksvaardigheden zijn geïntegreerd in de modulen door een directe koppeling aan de beroepsproducten die de student maakt. In het eerste jaar wordt hiermee begonnen met het maken van een plan van aanpak voor een onderzoek. In de onderzoekslijn leert de student gedurende de gehele opleiding, zowel in de bachelor- als in de AD-opleiding, zijn analytische vaardigheden en kritische houding te ontwikkelen en in te zetten.

Beide opleidingen kennen de leerlijn Persoonlijke en professionele ontwikkeling (PPO-lijn), die door de gehele opleiding loopt. In deze lijn staat de ontwikkeling van de student als beginnend beroepsoefenaar centraal. Hij/zij leert reflecteren op zijn vaktechnische en persoonlijke ontwikkeling. Dit gebeurt onder andere aan de hand van feedback van collega's, de formulering van leerdoelen en door praktijkproblemen op te lossen met de opgedane theoretische kennis. De

PPO-lijn is flexibel ingericht om studenten te kunnen bedienen die zich op de samenstelpraktijk richten of die zich op de controle richten. Studenten maken reflectieverslagen in deze lijn en worden beoordeeld in mondelinge assessments door twee assessoren: een vakinhoudelijke docent en een docent professionele houding die het reflectieonderdeel toetst.

Het panel is van mening dat de studenten van, zowel de bachelor- als de AD-opleiding Accountancy, een gedegen opleiding krijgen, met een goede verhouding tussen kennis en vaardigheden. De leeruitkomsten als bouwstenen van de eenheden van leeruitkomsten en modules sluiten goed aan bij de profilering van de opleiding, focus op het MKB, en dekken de competenties, de BoKS en de CEA-eindtermen goed af. Er is voldoende aandacht voor communicatieve vaardigheden. Onderzoeksvaardigheden zijn volgens het panel goed geïntegreerd in de verschillende modules. De modules spelen ook goed in op actuele ontwikkelingen, zoals de EVL Circulaire economie en ethiek in de bacheloropleiding. Het panel is ingenomen met het voornemen van de opleidingen tot verdere integratie door meer integrale opdrachten in te voeren.

Studenten onderschrijven de constatering van het panel over de inhoud van de opleiding, zo blijkt uit het Studentenhoofdstuk van de ZER en uit de gesprekken die het panel met studenten had. Twijfels zijn er bij studenten over de toegevoegde waarde van de EVL'en Financiële rekenkunde en Marketing. Studenten geven verder aan dat het programma zwaar te vinden. De opleidingen hebben aangegeven dit signaal serieus te nemen en onderzoeken bijvoorbeeld hoe tot een meer evenwichtige verdeling van de leerstof over de modules te komen. Ook dit is volgens het panel een voorbeeld van een actieve en open houding van de opleidingen bij de verdere ontwikkeling van het onderwijs.

Instream

De deeltijd bachelor en AD Accountancy-opleidingen richten zich op medewerkers van kantoren in midden en Oost Nederland die een accountancy-opleiding willen volgen, maar in de praktijk stromen studenten uit heel Nederland in. De meeste studenten (42% voor de bachelor en 60% voor de AD) hebben eerder een mbo-4 opleiding hebben afgerond, maar er zijn ook studenten die eerder (gedeeltelijk) een andere hbo-opleiding hebben gevolgd of die een havo- of vwo-diploma hebben. Tot de bacheloropleiding zijn uitsluitend studenten toelaatbaar die werkzaam zijn op een accountancykantoor. De student die kiest voor de bacheloropleiding heeft als doel accountant te worden en na zijn bachelor verder te studeren om zijn titel AA of RA te behalen. Tot de AD-opleiding zijn studenten toelaatbaar die werkzaam zijn op een administratiekantoor of op een accountantskantoor. De studenten die voor een AD kiezen doen dat omdat het onderwijsprogramma aansluit op de dagelijkse beroepspraktijk. Het doel is om aan de AD-opleiding een uitstroomprofiel assistent controller toe te voegen met aansluiting op de bacheloropleiding Finance en Control, om zo het potentieel en de flexibiliteit van de opleiding te vergroten.

Inhoud en instroom deeltijd bacheloropleiding Finance en Control

Inhoud

De deeltijd bacheloropleiding Finance en Control (F & C) bestaat uit de volgende modules (ieder 30 EC):

- Beroepsspecifieke module - propedeuse (Hoofdfasebekwaam)
- HBO-brede module – propedeuse (Hoofdfasebekwaam)
- Accounting & Finance (Afstudeerbekwaam)
- Tax & Law (Afstudeerbekwaam)
- Financial Reporting (Afstudeerbekwaam)
- Management, Organisation & Control (Afstudeerbekwaam)
- Vrije keuze (Afstudeerbekwaam)
- Afstudeermodule (Beroepsbekwaam).

De volgende modules zijn gelijk aan die van de deeltijd bacheloropleiding Accountancy:

Beroepsspecifieke module, HBO-brede module, Accounting & Finance, Tax & Law en Financial Reporting. De module *Management, Organisation & Control* is specifiek op de opleiding F & C gericht en bestaat uit de EVL'en Bestuurlijke informatievoorziening 1, Business Processmanagement 1 & 2, Risicomanagement en een Integrale opdracht. Voor de Vrije keuze module volgt de student voor 30 EC één of meer minoren van DT EMR, elders in de HAN of bij een andere instelling. Voor de inhoud van de Afstudeermodule, zie Standaard 4. Evenals bij de deeltijd Accountancy-opleidingen, kent de deeltijdopleiding F & C een onderzoekslijn die vanaf het begin door de gehele opleiding loopt en geïntegreerd is in alle modules.

In de PPO-lijn richt de opleiding zich volledig op de soft skills van de student, en laat de vaktechnische kennis buiten beschouwing, vanwege de grote verscheidenheid in werkplekken van de F & C studenten. Het gaat in deze lijn om het opleiden van een zelfkritische student, die zijn eigen, sterkte, zwaktes en ontwikkelpunten kent. De volgende competenties, afgeleid uit het landelijk opleidingsprofiel, staan hierbij centraal: resultaatgerichtheid, ondernemend/proactief gedrag, gestructureerd werken, samenwerken, verantwoord en ethisch handelen, leiderschap en ontwikkelingsgericht vermogen. De student beschrijft steeds aan de hand van de STARR-methodiek zijn competentieontwikkeling. Tijdens assessmentgesprekken bevragen twee assessoren de student op zijn/haar ontwikkeling en zijn/haar reflectie hierop.

Het panel vindt de deeltijd bacheloropleiding Finance en Control een gedegen opleiding, met een goede verhouding tussen kennis en vaardigheden. De leeruitkomsten als bouwstenen van de EVL'en en modules sluiten goed aan bij de profilering van de opleiding, focus op het MKB, en dekken de competenties en de BoKS goed af. Er is voldoende aandacht voor communicatieve vaardigheden. Onderzoeksvaardigheden zijn volgens het panel goed geïntegreerd in de verschillende modules. De opleiding speelt ook goed in op actuele ontwikkelingen in het werkveld, vooral waar het gaat om robotisering en automatisering. Concreet gaat het hierbij bijvoorbeeld om data-analyse en aandacht voor nieuwe verdienmodellen door de verdergaande automatisering. De opleiding wil hiervoor meer ruimte gaan maken door een kleinere omvang van de afstudeeropdracht (AOD). Hiermee krijgt de AOD meer de vorm van een beroepsproduct en

sluit daarmee beter aan op de beroepspraktijk. Het panel ondersteunt deze voorgenomen beweging.

Studenten onderschrijven de constatering van het panel over de inhoud van de opleiding, zo blijkt uit het Studentenhoofdstuk van het ZER en uit de gesprekken die het panel met studenten had. Twijfels zijn er wel bij studenten over de toegevoegde waarde van de EVL'en Financiële rekenkunde en Marketing, zie ook bij de Accountancy opleidingen.

Instream

Alle instromende studenten aan de deeltijd bachelor Finance en Control hebben een financiële functie en willen een volgende stap in hun carrière zetten waar zij een bachelor-diploma voor nodig hebben. Veel instromende studenten (49%) hebben een mbo-opleiding met succes afgerond. Vanaf het tweede jaar moeten de studenten een relevante werkplek hebben, maar de opleiding stimuleert studenten om een dergelijke werkplek al vanaf de start van de studie te hebben. De opleiding is van plan om een uitstroomprofiel assistent controller op operationeel/tactisch niveau als AD-opleiding te gaan aanbieden, zie ook hierboven bij de AD-opleiding Accountancy. Het panel vindt dit een waardevol initiatief om op deze wijze goed op de praktijkbehoefte in te spelen.

Keuzemogelijkheden binnen de opleidingen van DT EMR

Op basis van de onderwijsarsenalen van de opleidingen van DT EMR constateert het panel in alle opleidingen inhoudelijk weinig keuzemogelijkheden zijn. Het pleit dan ook voor uitbreiding hiervan om als opleidingen ook op deze wijze beter te kunnen inspelen op de verschillende behoeftes en achtergronden van studenten.

Aandacht voor Bildung

Het panel wil de opleidingen voor wat betreft hun programma's in algemene zin meegeven om bij de gerichtheid op de praktijk niet uit het oog te verliezen dat studenten een hbo-diploma krijgen en daarmee ook over een zekere brede maatschappelijke basis moeten beschikken. Met andere woorden zoek een goede balans tussen praktijk en Bildung.

Standaard 3 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Experiment Leeruitkomsten:

- *De opleiding hanteert een passende vorm van toetsing van de leeruitkomsten. De gehanteerde methoden en instrumenten zijn geschikt voor leerwegaafhankelijk toetsen en beoordelen. De opleiding hanteert een heldere procedure voor toetsing, waarop de examinatoren zijn voorbereid. De examencommissie heeft daarbij een uitgesproken, proactieve rol. Zij hanteert een adequate methode om te borgen dat leeruitkomsten door individuele studenten worden gerealiseerd en dat examinatoren voldoen aan de vereiste kwalificaties om de leeruitkomsten op een eenduidige wijze te toetsen en beoordelen.*

Conclusie

De flexibele deeltijd- en duale opleidingen van DT EMR **voldoen** aan de eisen voor standaard 3.

De opleidingen hanteren een helder en doordacht toetsbeleid dat goed aansluit bij het Experiment Leeruitkomsten. De toetsen zijn leerwegaafhankelijk, van goed niveau en sluiten aan op de betreffende leeruitkomsten. De relatie tussen de beoordelingscriteria van de toetsen en de leeruitkomsten kan explicieter. De variatie in toetsvormen kan groter. De beoordelingen van de toetsen die het panel heeft ingezien zijn over het geheel genomen navolgbaar. Bij de integrale opdrachten mist het panel echter een rubric. De kwaliteitsborging van de toetsing werkt in de praktijk adequaat. Bij de toetsconstructie passen de opleidingen het vier-ogen-principe consequent toe. Dit geldt ook voor de beoordeling van het eindniveau. De interne kalibratie over de beoordelingen mag van het panel verder worden geïntensiveerd. Het panel pleit ook voor meer kalibratie met andere hbo-instellingen. De PDCA-cyclus op het gebied van toetsing en beoordeling loopt goed. De opleidingen bevragen elk semester hun studenten over de toetsing. Studenten blijken tevreden over de kwaliteit van de toetsen, de beoordelingen en de feedback die zij krijgen. Als aandachtspunt noemen zij de vrij hoge toetsdruk. De bij de opleidingen betrokken examencommissies en toetscommissies functioneren goed. De leden zijn deskundig, pro-actief en goed ingevoerd in het Experiment Leeruitkomsten. De opleidingen besteden veel aandacht aan de professionalisering van docenten op het gebied van toetsing in het algemeen en van leerwegaafhankelijk toetsen in het bijzonder. Met betrekking tot de vrijstellingsprocedure pleit het panel voor verbetering van de procedure voor de validering van op de werkplek verworven kwalificaties.

Onderbouwing

Toetsbeleid

De opleidingen van DT EMR hanteren volgens het panel een helder en doordacht toetsbeleid, dat goed aansluit bij het Experiment Leeruitkomsten. Dit beleid is vastgelegd in het *Toetsbeleidsplan* van het instituut, dat is geënt op het HAN brede beleid voor toetsing in het Experiment Leeruitkomsten. In dit experiment gaat de HAN uit van leerwegaafhankelijke toetsing (LOT). De toetsing van de leeruitkomsten staat hierbij centraal. Toetsen mogen dus niet verwijzen naar specifieke lesstof en literatuur, en zijn niet gebonden aan een bepaalde reeks

lessen. Toetsen komen tot stand via de toetscyclus. Bij de toetsconstructie passen toetsconstructeurs stevast het vier-ogen-principe toe. Studenten kunnen elke toets maximaal twee keer per studiejaar maken. De opleidingen proberen de toetsen ook buiten de vaste tentamenperiodes aan te bieden, om zo meer flexibiliteit te bieden.

Uitvoering

Het panel heeft van alle betrokken opleidingen een representatieve selectie van toetsmateriaal bestudeerd met de bijbehorende studentuitwerkingen en beoordelingen. Het panel vindt de toetsen van goed niveau, aansluiten op de leeruitkomsten en daarmee leerwegonafhankelijk. De beoordelingen vindt het panel over het geheel genomen navolgbaar. De relatie tussen de beoordelingscriteria van de toetsen en de leeruitkomsten kan explicieter. Het panel ziet verder weinig variëteit in de toetsvormen; de opleidingen bieden veel schriftelijke toetsen aan. Het panel ziet hierin een tegenstrijdigheid met het streven naar zoveel mogelijk flexibilisering en wil de opleidingen sterk aanbevelen meer diversiteit in de toetsvormen aan te brengen. Mogelijke integratie van indicatoren die voor meerdere modules/opleidingen gelden, biedt mogelijkheden tot verdere flexibilisering van de toetsvormen. Op die wijze kan de toetsing nog beter aansluiten op de individuele leerweg van de student en kan verdergaand worden aangesloten op de werkomgeving van de studenten. De opleidingen hebben in de zelfevaluatie en in gesprekken met het panel aangegeven dit ook als ontwikkelpunt te zien. De beoordeling van de individuele prestaties bij groepsopdrachten blijkt een ander aandachtspunt, waarbij de opleidingen zoeken naar een optimale uitvoering. Bij de integrale opdrachten mist het panel een rubric.

Studenten oordelen positief over de toetsing en beoordeling. Zij worden structureel elk semester bevraagd over de kwaliteit van de toetsing en beoordeling, zo blijkt uit de PDCA-cyclus voor de toetsing van DT EMR en uit hun bevestiging hiervan in gesprekken met het panel. Dit geldt zowel voor de transparantie, betrouwbaarheid en validiteit. Ook de studenten pleiten voor meer variëteit in de toetsvormen. De toetsdruk is volgens de studenten, en de opleidingen, aan de hoge kant.

Kwaliteitsborging

De opleidingen zetten verschillende middelen in om de kwaliteit van de toetsing en beoordeling te borgen. Het eerdergenoemde vier-ogen-principe bij de toetsconstructie is er één van. Nieuwe toetsen worden altijd ter beoordeling voorgelegd aan de toetscommissie, zie hieronder. Dit geldt ook voor toetsen van nieuwe docenten, die verder altijd in samenwerking met een ervaren examiner worden geconstrueerd. Assessments worden altijd door twee assessoren beoordeeld. De beoordeling van eindwerken is in handen van twee examinatoren, met daarbij een adviserende stem van de praktijkbegeleider. Er zijn verder regelmatig kalibratiesessies over de beoordelingen. Het panel beveelt de opleidingen aan dit verder te intensiveren, zeker omdat de navolgbaarheid van de beoordelingen in haar ogen verdere verbetering behoeft, zie ook de eerdergenoemde constatering over het ontbreken van rubrics bij integrale opdrachten. Kalibratie en kennisdeling over toetsing en beoordeling met andere hogescholen vinden naar mening van het panel en de opleidingen nog te weinig plaats. Alleen eindwerken van de deeltijd AD Accountancy worden incidenteel achteraf beoordeeld door examinatoren van andere instellingen. Eindwerken van de deeltijd bacheloropleiding Accountancy worden incidenteel achteraf in het AC-scholenoverleg door andere examinatoren beoordeeld. De opleidingen willen deze externe kalibratie verder uitbreiden en ook extern gecommiteerden en alumni inzetten bij het beoordelen van het eindniveau. Het panel gaat ervan uit dat dit spoedig de realiteit zal zijn.

Scholing van examinatoren en andere betrokkenen op het gebied van de toetsing vormt een ander element van de kwaliteitsborging. De opleidingen besteden hieraan volgens het panel terecht veel aandacht aan. De meeste docenten zijn BKE-gecertificeerd. Nieuwe docenten moeten binnen twee jaar na indiensttreding over de BKE-certificering beschikken. Enkele leden van de betrokken examencommissies en toetscommissies zijn SKE-gecertificeerd. Volgens plan zal dat in 2020 voor alle betreffende leden gelden. In de scholing rondom toetsing en beoordeling zetten de opleidingen vooral sterk in op het goed formuleren van leeruitkomsten, omdat dit zowel de betrouwbaarheid als de validiteit en transparantie van de toetsing ten goede komt. Ook verdere scholing voor het afnemen van criteriumgerichte interviews heeft prioriteit, vooral om eerder verworven competenties beter te kunnen toetsen. Het panel onderschrijft deze keuze van scholingsprioriteiten.

De taken en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren bij de toetsing zijn helder beschreven. De opleidingscoördinatoren zijn met de instituutsdirecteur formeel verantwoordelijk voor het onderwijs en de toetsing. De kwaliteit en het niveau van de toetsing en beoordeling wordt door de examencommissie geborgd volgens de wettelijke vereisten. Dat doet de examencommissie onder andere door examinatoren aan te wijzen, steekproeven van student- en afstudeerproducten te bestuderen en onderzoek te laten doen naar de toetskwaliteit door de toetscommissie. DT EMR kent een matrixstructuur voor de examencommissies. Het kent één gezamenlijke examencommissie voor de AD's die binnen het Experiment Leeruitkomsten vallen. Daarnaast hebben de leden van deze examencommissie zitting in de deeltijdkamers van de bachelor examencommissies. In het geval van de opleiding HBO-Rechten is dat de examencommissie Bedrijfskunde en Rechten. Voor de bacheloropleidingen Accountancy en Finance en Control is dat de examencommissie Financieel Management. Met de zitting van de leden van de AD-examencommissie in de deeltijdkamers van de bachelor examencommissies beoogt DT EMR een goede kennisdeling tussen de verschillende examencommissies rondom het experiment.

In de dagelijkse uitvoering en de kwaliteitsborging van de toetsing spelen de toetscommissies een belangrijke rol, daartoe gemandateerd door de examencommissies. De bacheloropleiding HBO-Rechten en de AD Juridisch Medewerker hebben een gezamenlijke toetscommissie. Verder is er een toetscommissie voor de bacheloropleiding Accountancy, de AD Accountancy en de bacheloropleiding Finance en Control. De toetscommissies ondersteunen de docenten en management bij de ontwikkeling, constructie, afname, analyse en evaluatie van toetsen. De toetscommissies evalueren de toetsen systematisch, zodat elke toets één keer per twee jaar door de betreffende toetscommissie wordt beoordeeld. Dit gebeurt aan de hand van een beoordelingsmechanisme dat speciaal ten behoeve van het onderwijs binnen het Experiment Leeruitkomsten is ontwikkeld. Behalve de algemene kwaliteit, komt daarbij ook de mate van leerwegaafhankelijkheid aan de orde. De toetscommissies rapporteren hun bevindingen aan de examencommissies, management en docenten.

Afgezien van enkele, hierboven genoemde kanttekeningen, vindt het panel dat DT EMR de kwaliteitsborging van de toetsing goed heeft opgezet en constateert dat deze in de praktijk ook goed werkt. Er is een goed lopende PDCA-cyclus op dit terrein. Uit de verslagen van de examencommissies en toetscommissies en uit het gesprek met diverse leden hiervan maakt het panel op dat deze commissies goed voor hun taken zijn toegerust. De leden zijn deskundig en goed ingewijd in het Experiment Leeruitkomsten en stellen zich pro-actief op. Het panel spreekt

de vurige hoop uit dat deze kracht ook in de nieuwe academiestructuur niet verloren zal gaan. Het hoopt dan ook dat de opleidingen ook in de nieuwe structuur de goede afstemming over de toetsing en de kwaliteit daarvan weten te handhaven.

Vrijstellingen op basis van werkervaring

Studenten kunnen vrijstelling voor (delen van) modules krijgen door een portfolio met bewijsstukken te laten zien die aansluiten bij de betreffende leeruitkomsten. Het in kaart brengen van de eventuele vrijstellingsmogelijkheden kan zowel voor inschrijving als na inschrijving. Na inschrijving geeft de studiebegleider onderbouwde adviezen voor vrijstellingen aan de examencommissie van het instituut, die daarover definitief besluit. Docenten en studenten geven aan dat studenten een stevige bewijslast moeten opbouwen in een portfolio om voor vrijstellingen op basis van werkervaring in aanmerking te komen. De validatie vindt altijd plaats door twee assessoren. De examencommissie besluit op basis van de inbreng van de assessoren. Het panel heeft kunnen zien dat de examencommissie vaststaande procedures en richtlijnen voor vrijstellingen hanteert die direct voortvloeien uit de *Opleidingsstatuten*. Aangezien het opbouwen van een portfolio bijna net zoveel tijd en energie kost als het volgen van onderwijseenheden, kiezen veel studenten ervoor om de modules toch te volgen en hun ervaring in te brengen in de onderwijsgroepen.

Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten

Deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten en deeltijd en duale AD-opleiding Juridisch Medewerker

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Experiment Leeruitkomsten

- *De toetsen en eindwerken dragen aantoonbaar bij aan het behalen van de leeruitkomsten.*

Conclusie

De flexibele deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten en de flexibele deeltijd en duale AD-opleiding Juridisch Medewerker **voldoen** aan de eisen voor standaard 4.

De opleidingen tonen volgens het panel goed aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. Het onderwijsarsenaal en de afstudeerfase bieden daartoe goede garanties. De toetsen en eindwerken dragen aantoonbaar bij aan het behalen van de leeruitkomsten. Het panel oordeelt positief over de opzet van het afstuderen. Studenten oordelen positief over de voorbereiding op en de begeleiding bij het afstuderen. Op basis van de bestudering van afstudeeropdrachten van de deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten, constateert het panel dat de afgestudeerden duidelijk aantonen de beoogde leerresultaten (competenties) te hebben gerealiseerd. De onderwerpen van de afstudeeropdrachten zijn relevant en praktijkgericht. De opzet en de theoretische en methodologische onderbouwing van deze opdrachten zijn goed. De afstudeeropdrachten kunnen volgens het panel nauwer aan de leeruitkomsten worden gerelateerd, door bijvoorbeeld de student hierop in de afstudeeropdracht te laten reflecteren.

Ten tijde van de visitatie waren er nog geen eindwerken van studenten van de deeltijd en duale AD-opleiding beschikbaar. Het panel heeft een selectie van toetsmateriaal (tussenproducten) van de AD-opleiding bestudeerd en constateert dat deze werken van goed niveau zijn en aansluiten bij de gerelateerde leeruitkomsten. Op basis hiervan heeft het panel er vertrouwen in dat het eindniveau van de studenten voldoende tot goed zal zijn en dat de beoogde leerresultaten zullen worden gerealiseerd.

Ten aanzien van het functioneren van de afgestudeerden van de deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten in de praktijk wil het panel zich nog niet uitspreken, aangezien de flexibele opleiding pas in 2018 de eerste afgestudeerden heeft afgeleverd. De deeltijd en duale AD-opleiding had ten tijde van de visitatie nog geen afgestudeerden.

Onderbouwing

Afstuderen deeltijd en duale bacheloropleiding HBO-Rechten

In de deeltijd en duale bacheloropleiding is er voor wat betreft het afstuderen onderscheid tussen variant 1, voor studenten met onderzoekservaring, en variant 2, voor studenten zonder onderzoekservaring, zie ook standaard 2.

De studenten van variant 1 sluiten de modules *Juridisch adviseur MKB en consument 2*, *Juridisch medewerker (de)centrale overheid 2* en de module *Juridisch medewerker in de Strafrechtpraktijk* af met een afstudeeropdracht van ieder 10 EC. Voor elke afstudeeropdracht voert de student zelfstandig een praktijkgericht juridisch onderzoek uit ten aanzien van een complexe juridische casus in opdracht van een externe opdrachtgever, veelal de werkgever van de student. Daartoe analyseert de student zelfstandig de betreffende praktijksituatie en formuleert op basis daarvan een valide onderzoeksvraag. De student formuleert tevens het toepasselijke toetsingskader waarbij de wet, regelgeving en uitgebreide jurisprudentie worden betrokken. Verder selecteert en gebruikt de student een passende onderzoeksmethode. De afstudeeropdracht leidt tot een beroepsproduct dat voldoet aan de eisen van de juridische praktijk en van de opdrachtgever. Dit beroepsproduct wordt ondersteund door een onderzoeksverslag, waarin de aanbevelingen voor de opdrachtgever zijn opgenomen. Voor de afstudeeropdrachten geldt dat deze worden beoordeeld door twee examinatoren. Als onderdeel van het afstuderen lopen studenten van variant 1 voorts een stage van 30 EC, waarin zij aantonen complexe juridische werkzaamheden te kunnen uitvoeren. Voor studenten met een relevante werkplek bestaat de mogelijkheid een vrijstelling hier voor te krijgen.

Studenten van variant 2 voeren een enkele afstudeeropdracht uit van 30 EC. De eisen hieraan en de opzet komen overeen met die van de afstudeeropdrachten van variant 1, maar de omvang is groter. Aangezien studenten van deze variant in de regel geen onderzoekservaring hebben, krijgen zij vanaf het begin de studie stapsgewijze voorbereiding op het doen van onderzoek. Dit begint met het opstellen van een plan van aanpak voor onderzoek, bij voorkeur gerelateerd aan hun eigen werkplek. In de volgende jaren raken zij bekend met onderzoeksmethodes en oefenen zij met het maken van theoretische onderzoeksverslagen in de modules. Bij de afstudeeropdracht kunnen studenten terugrijpen op het plan van aanpak dat zij aan het begin van de studie hebben opgesteld. Het onderzoeksvoorstel legt de student voor aan de afstudeercommissie en na goedkeuring wijst deze een afstudeerbegeleider toe. Deze eerste begeleider is verantwoordelijk voor de directe begeleiding. Op de werkplek wordt de student vakinhoudelijk begeleid door de praktijkbegeleider. Daarnaast zijn er tijdens het afstudeertraject intervisiebijeenkomsten.

De beoordeling van de afstudeeropdracht steekt als volgt in elkaar. Het laatste concept van het afstudeeronderzoek wordt ook beoordeeld door een tweede lezer. Gezamenlijk geven de eerste en tweede begeleider feedback voor de eindversie, die door hen eveneens in gezamenlijkheid wordt beoordeeld. Hierbij winnen zij advies in bij de praktijkbegeleider. Bij eventuele onenigheid tussen de examinatoren beslist de afstudeercommissie. Bij een voldoende beoordeling mag de student zijn afstudeeropdracht en -proces presenteren en verdedigen in aanwezigheid van de docentbegeleider, tweede lezer en praktijkbegeleider en mogelijk een lid van de klankbordgroep. Om te kunnen afstuderen moet ook de presentatie en verdediging met een voldoende worden afgesloten. Voor het gehele afstudeertraject van variant 2 staat zes maanden. Een eventuele herkansing is alleen mogelijk binnen twee-en-een-halve maand nadien. De opleiding heeft voor dit strikte herkansingsregime gekozen als stok achter de deur voor de specifieke doelgroep van deeltijdstudenten.

Het panel is positief over de opzet van de afstudeeronderdelen van beide varianten. Uit oogpunt van praktijkgerichtheid is het volgens het panel zeer waardevol dat de afstudeeropdrachten

leiden tot beroepsproducten met concrete aanbevelingen. De afstudeeropdracht kan volgens het panel nauwer met de leeruitkomsten worden verbonden, door bijvoorbeeld de student hierop in de afstudeeropdracht te laten reflecteren. Het panel oordeelt eveneens positief over de beoordelingsystematiek van het afstudeertraject. Studenten van variant 2 worden volgens het panel goed voorbereid op het doen van onderzoek. Dit beaamen ook de studenten en alumni met wie het panel sprak. Zij oordelen ook positief over de begeleiding bij de afstudeeropdrachten.

Gerealiseerd niveau

Het panel heeft van acht van de tien studenten die zijn afgestudeerd in de experimentvariant HBO-Rechten de afstudeeropdrachten met bijbehorende beoordelingsformulieren bestudeerd, vier afgestudeerden van variant 1 en vier van variant 2. De afstudeeropdrachten tonen volgens het panel goed aan dat de beoogde leerresultaten (competenties) zijn behaald. De afstudeeropdrachten hebben relevante, praktijkgerichte onderwerpen. De onderzoeken zijn theoretisch en methodologisch goed onderbouwd en laten zien dat de studenten goed zijn voorbereid op het doen van onderzoek. De navolgbaarheid van de beoordelingen is volgens het panel goed.

Functioneren alumni in de praktijk

Aangezien de opleiding in de nieuwe vorm ten tijde van de visitatie slechts een kleine groep alumni kende, die pas in 2018 zijn afgestudeerd, zijn er volgens het panel nog geen gegronde uitspraken te doen over hun functioneren in de praktijk. Het panel heeft met enkele vertegenwoordigers uit het werkveld gesproken die nauw bij de opleiding zijn betrokken, in de klankbordgroep en als werkgever van enkele studenten. Volgens hen bereidt de opleiding studenten goed voor op de beroepspraktijk, met een brede, gedegen kennisbasis en goede (juridische) vaardigheden. Zij hebben positieve ervaringen met hun werknemers/collega's die aan de opleiding studeren.

Afstuderen deeltijd en duale AD-opleiding Juridisch Medewerker

Studenten van de deeltijd en duale AD-opleiding ronden hun opleiding af met een afstudeeropdracht voor de module *Juridisch adviseur MKB en consument 2* of de module *Juridisch medewerker (de)centrale overheid 2*, al naar gelang hun specialisatie. De opzet en eisen komen overeen met die van de afstudeeropdrachten van variant 1 van de deeltijd en duale bacheloropleiding. Omdat het een AD-opleiding betreft, wordt de gerelateerde competenties echter beoordeeld op niveau NLQF 5.

Gerealiseerd tussenniveau

Ten tijde van de visitatie waren er nog geen eindwerken van studenten van de AD-opleiding beschikbaar. Het panel heeft een selectie van toetsmateriaal (tussenproducten) van de AD-opleiding bestudeerd en constateert dat deze werken van goed niveau zijn en aansluiten bij de gerelateerde leeruitkomsten. Op basis hiervan heeft het panel er vertrouwen in dat het eindniveau van de studenten voldoende tot goed zal zijn en dat de beoogde leerresultaten zullen worden gerealiseerd.

Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten

Deeltijd bacheloropleiding Accountancy, deeltijd AD-opleiding Accountancy en deeltijd bacheloropleiding Finance en Control

De opleidingen tonen aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Experiment Leeruitkomsten

- *De toetsen en eindwerken dragen aantoonbaar bij aan het behalen van de leeruitkomsten.*

Conclusie

De flexibele deeltijd bacheloropleidingen Accountancy en Finance en Control en de flexibele deeltijd AD-opleiding Accountancy **voldoen** aan de eisen voor standaard 4.

De opleidingen tonen volgens het panel goed aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. De modules en de afstudeerfase bieden daartoe goede garanties. De toetsen en eindwerken dragen aantoonbaar bij aan het behalen van de leeruitkomsten. Het panel oordeelt positief over de opzet van het afstuderen. Ten tijde van de visitatie waren er nog geen afgestudeerden van deze opleidingen en waren er dus nog geen eindwerken beschikbaar. Het panel heeft een selectie van toetsmateriaal (tussenproducten) van de opleidingen bestudeerd en constateert dat deze werken van goed niveau zijn en aansluiten bij de gerelateerde leeruitkomsten. Op basis hiervan heeft het panel er vertrouwen in dat het eindniveau van de studenten voldoende tot goed zal zijn en dat de beoogde leerresultaten zullen worden gerealiseerd.

Voor wat betreft de flexibele deeltijd bacheloropleiding Accountancy constateert het panel dat de opleiding voldoet aan de eis om 140 EC te besteden aan de gemeenschappelijk vastgestelde CEA-eindtermen. De CEA-eindtermen zijn inhoudelijk voldoende afgedekt. Het afstudeerprogramma is adequaat afgestemd op de CEA-eisen.

Onderbouwing

Afstuderen deeltijd bacheloropleidingen Accountancy en Finance en Control

De afstudeerprogramma's van de deeltijd bacheloropleidingen Accountancy en Finance en Control zijn gelijk en bestaan uit 30 EC. De student doet een afstudeeropdracht (15 EC) en behaalt leeruitkomsten voor de volgende EVL'en: *Strategisch Management MKB* (4 EC), *Analyse bedrijfsoverdracht* (3,5 EC) en *Praktijkleren 7* (7,5 EC).

In de afstudeeropdracht toont de student aan dat hij/zij een min of meer complex bedrijfsprobleem behorend bij het gebied van de accountancy, dan wel bedrijfseconomie kan formuleren, analyseren en oplossen. Hij/zij is hierbij in staat om voldoende relevante literatuur te vinden en te gebruiken. De student moet verder in staat zijn om tot *custom-made* conclusies en aanbevelingen te komen. Het onderzoek wordt gedaan over minimaal één van de volgende vakgebieden (niveau 3): Administratieve dienstverlening, Fiscale dienstverlening en Controle. Het cijfer van de afstudeeropdracht bestaat uit drie onderdelen: het proces van de uitvoering van het

stappenplan (40%), het product (40%) en de mondelinge verdediging (20%). Alle onderdelen moeten met minimaal een 5,5 worden afgesloten. Het gemiddelde cijfer moet ten minste een 6 zijn. Alle onderdelen van het afstudeerprogramma worden beoordeeld door twee examinatoren. De opleidingen maken soms ook gebruik van externe examinatoren bij de beoordeling van eindwerken. Dit zijn examinatoren in de flexibele schil. De beoordeling vindt echter altijd plaats samen met een examiner in vaste dienst van de HAN. Ook de externe examiner heeft een cursus onderzoeksvaardigheden gevolgd en is altijd aangewezen door de examencommissie.

Bij de EVL *Strategisch Management* past de student op niveau 3 kennis toe op casuïstiek gerelateerd aan het MKB en de ondernemer. Dit wordt getoetst in een schriftelijk tentamen. In de EVL *Analyse bedrijfsoverdracht* kan de student als beginnend beroepsbeoefenaar (niveau 3) een analyse maken van een organisatie of bedrijfs onderdeel ten behoeve van een mogelijke overname. Hij kan hierover ook een adviesgesprek met een cliënt houden. Dit onderdeel wordt getoetst in een mondeling tentamen, inclusief een adviesgesprek. Ter afsluiting van de EVL *Praktijkleren 7* maakt de student een reflectieverslag over zijn functioneren als beginnend beroepsbeoefenaar binnen de professionele organisatie van een accountantskantoor.

Het panel oordeelt positief over de opzet van het afstudeertraject. Het biedt de student goede mogelijkheden om aan te tonen dat hij/zij kan functioneren als beginnend beroepsbeoefenaar, zowel qua kennis als qua vaardigheden. Het panel constateert dat in de Afstudeeropdracht alle competenties op eindniveau worden getoetst. Het verdient volgens het panel om hierbij de vertaalslag naar de leeruitkomsten te maken.

Gerealiseerd tussenniveau

Ten tijde van de visitatie waren er nog geen eindwerken van studenten van beide bacheloropleidingen beschikbaar. Het panel heeft een selectie van toetsmateriaal (tussenproducten) van de opleidingen bestudeerd, met bijbehorende beoordelingsformulieren. In overleg met de opleiding ging het hierbij om integrale opdrachten en opdrachten van de PPO-lijn. Het panel constateert dat deze werken van goed niveau zijn en aansluiten bij de gerelateerde leeruitkomsten. De beoordelingen waren voor het panel in voldoende mate navolgbaar. Op basis van dit materiaal heeft het panel er vertrouwen in dat te verwachten eindniveau van de studenten voldoende tot goed zal zijn en dat de beoogde leerresultaten zullen worden gerealiseerd.

CEA eindtermen

Het panel heeft geconstateerd dat de opleiding voldoet aan de eis om 140 EC te besteden aan de gemeenschappelijk vastgestelde CEA-eindtermen. Ook inhoudelijk zijn de CEA-eindtermen voldoende afgedekt.

Afstuderen deeltijd AD-opleiding Accountancy

Het afstudeerprogramma van de deeltijd AD-opleiding Accountancy bestaat uit de integrale opdracht van de module *Tax & Law* en de PPO-opdracht van de module *Financial Reporting*. Beide opdrachten representeren het eindniveau van de AD-opleiding. In de integrale opdracht van de module *Tax & Law* (6 EC) doet de student als beginnend beroepsbeoefenaar literatuuronderzoek ter beantwoording van een vraag gerelateerd aan een concrete vraag of actuele ontwikkeling op het gebied van fiscaliteit en recht in de eigen beroepspraktijk. De student laat hierbij zien dat hij/zij onderzoeksmethodologisch goed onderbouwd te werk kan gaan en in een analyse kan laten zien verschillende disciplines te kunnen integreren (bijvoorbeeld

inkomstenbelasting, ondernemingsrecht en vennootschapsbelasting). De opdracht wordt door twee examinatoren getoetst aan de hand van een inleveropdracht en een presentatie. In de PPO-opdracht van de module *Financial Reporting* (6 EC) laat de student zien dat hij/zij als beginnend beroepsoefenaar zelfstandig kan functioneren binnen een accountantskantoor, met begeleiding indien nodig. Hierbij past hij/zij veelal bekende standaardmethoden toe. Hij/zij werkt daarbij voortdurend aan zijn/haar professionele vakmanschap. Deze opdracht wordt getoetst in een assessment, dat door twee assessoren wordt afgenomen en beoordeeld. Het assessment is op basis van een verslag van de werkzaamheden van de student binnen het accountantskantoor waar hij/zij werkt.

Het panel oordeelt positief over de opzet van het afstudeertraject. Met beide opdrachten worden alle competenties van de AD-opleiding op eindniveau getoetst.

Gerealiseerd (tussen)niveau

Ten tijde van de visitatie waren er nog geen afgestudeerden van de AD-opleiding Accountancy. Het panel heeft wel twee van de zeven beschikbare integrale opdrachten van de module *Tax & Law* bestudeerd en twee van de drie beschikbare PPO-opdrachten van de module *Financial Reporting* en de bijbehorende beoordelingsformulieren. Het panel constateert dat deze opdrachten van goed niveau zijn en aansluiten bij de gerelateerde leeruitkomsten. De beoordelingen waren voor het panel in voldoende mate navolgbaar.

Eindoordeel over de opleidingen

	B HBO-Rechten, deeltijd en duaal	AD Juridisch Medewerker, deeltijd en duaal	B Accountancy, deeltijd	AD Accountancy, deeltijd	B Finance en Control, deeltijd
<i>Standaard 1 Beoogde leerresultaten</i>	V	V	V	V	V
<i>Standaard 2 Onderwijsleeromgeving</i>	V	V	V	V	V
<i>Standaard 3 Toetsing</i>	V	V	V	V	V
<i>Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten</i>	V	V	V	V	V

De flexibele hbo-bachelor deeltijd- en duale opleiding HBO-Rechten, de flexibele deeltijd en duale AD-opleiding Juridisch Medewerker, de flexibele hbo-bachelor deeltijdopleiding Accountancy, de flexibele hbo-bachelor deeltijdopleiding Finance en Control en de flexibele deeltijd AD-opleiding Accountancy van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen voldoen op standaard 1, 2, 3 en 4 aan de eisen van het beoordelingskader.

De flexibele onderwijsprocessen, de geformuleerde leeruitkomsten en de eerste resultaten van studenten/afstudeerwerken geven het panel vertrouwen in het hbo-bachelor- en AD-niveau van deze flexibele opleidingen. De onderwijsarsenalen zijn inhoudelijk gedegen opgezet op basis van eenheden van leeruitkomsten. De leeruitkomsten zijn volgens een onderwijskundig onderbouwde, faculteit brede werkwijze tot stand gekomen en zijn concreet, duurzaam en werkveldgericht geformuleerd. De toetsing is leerwegaafhankelijk, inhoudelijk en van goed niveau, maar nog wat beperkt in variëteit. De kwaliteitsborging van de toetsing is goed. Het panel ziet inhoud gedreven, zeer betrokken docenten die de student centraal plaatsen in het onderwijsproces en de begeleiding van studenten is uitzonderlijk toegankelijk en persoonlijk. Docenten en management zijn zeer gemotiveerd het Experiment Leeruitkomsten binnen hun opleidingen tot een succes te maken. De docenten worden goed gefaciliteerd om zich te professionaliseren en krijgen de ruimte om per opleiding eigen, vakgerichte accenten te leggen in het flexibele onderwijsconcept. Het flexibele onderwijsconcept is duidelijk in ontwikkeling en dat wordt ook door de opleidingen onderkend. Het panel moedigt de opleidingen aan voortvarend verdere stappen in de verdere flexibilisering te zetten. Studenten zouden meer uit hun comfortzone van traditioneel volgordelijk contactonderwijs kunnen worden gehaald. Studenten oordelen positief over hun opleiding en docenten. Dit geldt ook voor het werkveld, waarmee de opleidingen intensieve contacten onderhouden, ook over de flexibilisering van de opleidingen.

De oordelen zijn gewogen volgens de beslisregels van de NVAO. Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de flexibele hbo-bachelor deeltijd- en duale opleiding HBO-Rechten, de flexibele deeltijd en duale AD-opleiding Juridisch Medewerker, de flexibele hbo-bachelor deeltijdopleiding

Accountancy, de flexibele hbo-bachelor deeltijdopleiding Finance en Control en de flexibele deeltijd AD-opleiding Accountancy, van het Instituut Deeltijdstudies Economie, Management en Recht van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen als **positief**.

Aanbevelingen

Het panel geeft de opleidingen de volgende aanbevelingen mee:

Algemeen

- Zorg in de nieuwe Academiestructuur, waarbij de opleidingen niet meer gezamenlijk onder één instituut vallen, dat de goede onderlinge samenwerking en afstemming waar het gaat om het Experiment Leeruitkomsten goed geborgd blijft.

Standaard 1

- Bouw de flexibilisering van de opleidingen verder uit. Zie concrete aanbevelingen hier voor bij standaard 2 en 3.

Standaard 2

- Verbeter de procedure om kwalificaties gerealiseerd op de werkplek te valideren.
- Intensiveer de informatievoorziening aan (potentiële) studenten over vrijstellingsmogelijkheden en mogelijkheden voor individuele leerroutes.
- Laat de bestaande volgordelijkheid van sommige modules (deels) los.
- Houd de variëteit in de omvang van de eenheden van leeruitkomsten nog eens kritisch tegen het licht.
- Geef studenten van de flexibele hbo-bachelor deeltijdopleiding Accountancy, de flexibele hbo-bachelor deeltijdopleiding Finance en Control en de flexibele deeltijd AD-opleiding Accountancy de mogelijkheid om moduletoetsen ook voorafgaand aan een module te kunnen afleggen.
- Maak meer gebruik van werkplekleren.
- Breid de mogelijkheden van online afstandsonderwijs verder uit.
- Bied meer keuzemogelijkheden in de onderwijsarsenalen.
- Besteed bij de professionalisering van docenten meer aandacht aan online leren en het gebruik van andere toetsvormen.
- Verlies niet uit het oog om bij de gerichtheid op de praktijk niet dat studenten een hbo-diploma krijgen en daarmee ook over een zekere brede maatschappelijke basis moeten beschikken. Met andere woorden zoek een goede balans tussen praktijk en Bildung.

Standaard 3

- Breng meer variatie aan in de toetsvormen, passend bij de uitgangspunten van het Experiment Leeruitkomsten. Wees niet te terughoudend met experimenten in toetsen, mits goed geborgd. Ook werkplekleren en duidelijke beroepsproducten kunnen tot de gewenste leerresultaten leiden.
- Laat leeruitkomsten explicieter in de toetsen terugkomen.
- Formuleer ook rubrics voor de integrale opdrachten.
- Zorg bij groepsopdrachten voor duidelijke individuele beoordelingen.
- Organiseer meer externe kallibratie met andere hbo-instellingen.
- Zorg in de nieuwe Academiestructuur voor een blijvende goede afstemming en kennisdeling tussen de examencommissies en toetscommissies over de toetsing in het Experiment Leeruitkomsten.

Standaard 4

- Ga verder met het vormgeven van beroepsproducten in de eindfase en neem hierbij het voortouw. Blijf zorgen voor een nauwe betrokkenheid van het werkveld bij deze beroepsproducten. Verlies de borging van de praktische bruikbaarheid, maar ook de theoretische onderbouwing niet uit het oog.
- Laat leeruitkomsten expliciet naar voren komen in de afstudeeropdrachten.

Bijlagen

Bijlage 1 Bezoekprogramma

Dinsdag 11 juni 2019

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal B1.09 m.u.v. de sessies per opleiding

**12.30 – 13.00 Ontvangst door faculteits- en
instituu tsdirectie**

**13.00 – 13.30 Presentatie HAN deeltijdstudies Economie,
Management en Recht**

Dit gesprek wordt ingeleid met een korte presentatie

**13.30 – 14.45 Processen rondom oriënteren en afspraken maken: facultaire lijnen
(standaard 1)**

14.45 – 15.15 Pauze en overlegtijd

15.15 – 16.15 Visie op onderwijs

Dit gesprek wordt ingeleid met een korte presentatie

16.15 – 16.45 Pauze en overlegtijd

16.45 – 17.30 In gesprek met studenten

17.30 – 18.30 Diner

18.30 – 20.00 Leren en waarderen (standaard 1 en 2)

Positionering van de opleiding: vertaling van de visie naar de opleiding.

Iedere opleiding zal zelf het gesprek inleiden.

Sessie 1 - Accountancy:

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal B1.09

Sessie 2 – Finance & Control:

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal C0.11

Sessie 3 - HBO-Rechten:

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal B0.10

20.00 – 20.30 Doorspreken wens voor ontwikkelgesprek

Woensdag 12 juni 2019

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal B1.10, m.u.v. de sessies per opleiding

9.00 – 09.30 Overlegtijd

9.30 – 10.30 Leren waarden (standaard 3 + 4)

Het accent in deze ronde ligt op toetsing en het gerealiseerd niveau. Hoe wordt het eindniveau en de kwaliteit van de leerwegaafhankelijke toetsing geborgd?

10.30 – 11.00 Pauze en overlegtijd

**11.00 – 12.00 Toetsing en eindniveau per opleiding (niveau 3 + 4)
Parallelsessies in opleidingsteams**

Sessie 1 - Accountancy:

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal B1.10

Sessie 2 - Finance & Control:

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal CO.11

Sessie 3 - HBO- Rechten:

Locatie: Ruitenberglaan 31, lokaal B0.08

12.00 – 13.00 Lunch en beraad panel

13.00 – 13.30 Korte terugkoppeling door het kernpanel aan de faculteit

13.30 – 14.00 Ontwikkelgesprek

14.00 Afsluiting

De visitatie zullen we op informele wijze, gezamenlijk afsluiten in de HANgar met alle geïnteresseerden.

Locatie: Ruitenberglaan 31, HANgar

Bijlage 2 Bestudeerde documenten

Bijlagen ZER

- a) Beroeps- en opleidingsprofielen/eindtermen
 - i) Bachelor Accountancy
 - ii) CEA eindtermen accountancy opleidingen
 - iii) Bachelor HBO Rechten 2019
 - iv) Bachelor HBO Rechten 2012
 - v) Eindniveau Associate Degree
 - vi) Bachelor Finance en Control
- b) HAN deeltijdstudies Toekomstproof – voorbeeldaanvraag experiment
 - i) Bijlage 1 'de Visie van de HAN op flexibele, vraaggerichte opleidingstrajecten
 - ii) Bijlage 2 'Onderwijskundige handleiding & uitwerking onderwijsconcept'
 - iii) Bijlage 3 'Handreiking instroom en intake'
 - iv) Bijlage 4 'format onderwijsovereenkomsten 2018 – 2019'
 - v) Bijlage 5 'Praktijkleerovereenkomsten HAN'
 - vi) Bijlage 6 'Screeningsinstrument Leerwegaafhankelijk Tentamen in het kader van het experiment leeruitkomsten'
- c) Opleidingsstatuten en onderwijs- en examenregelingen (OSOER)
 - i) AD Accountancy
 - ii) AD Juridisch Medewerker
 - iii) Bachelor Finance en Control
 - iv) Bachelor Accountancy
 - v) Bachelor HBO Rechten
- d) Rondom Toetsing
 - i) Accountancy/Finance en Control
 - 1) Aanwijzingsbesluit HAN (inzake accountancyopleiding)
 - 2) CEA verantwoording AC
 - 3) Competentiematrix Accountancy
 - 4) Toetsbeleidsplan DT EMR
 - 5) Toetsbouwwerk AD Accountancy
 - 6) Toetsbouwwerk BA Accountancy
 - 7) Toetsbouwwerk Finance en Control
 - 8) Representatieve selectie van toetsen met antwoordmodellen, rubrics, student uitwerkingen en beoordelingen
 - ii) HBO-Rechten/AD Juridisch Medewerker
 - 1) Competentiematrix HBO-Rechten deeltijd
 - 2) Representatieve selectie van toetsen met antwoordmodellen, rubrics, student uitwerkingen en beoordelingen

Eindwerken

- a) Accountancy/Finance en Control
 - i) Handleidingen opdrachten
 - 1) Opdracht AF-IO
 - 2) Opdracht IC-IO
 - 3) Opdracht MOC-IO
 - 4) Opdracht Tax & Law
 - 5) PPO AC deeltijd

- b) HBO-Rechten/AD Juridisch Medewerker
 - i) Handleiding AOD
 - 1) Bijlage 1 – beschrijving niveau 5
 - 2) Bijlage 4 – eindbeoordelingsformulier AOD AD
 - 3) Bijlage 5 – handreiking praktijkvaardigheden AD
 - 4) Handleiding AOD AD

OVERIGE LOSSE DOCUMENTEN (in alfabetische volgorde)

- Analyse 2e semestermonitoring 2017-2018 AC en FC
- Analyse 2e semestermonitoring 2017-2018 HR
- Analyse NSE 2018 instituut HAN deeltijdstudies Economie Management en Recht
- Analysedocument FlexScan HBO-rechten
- CEA Eindtermen accountantsopleiding 2016
- Docentenoverzicht accreditatie 2019
- Evaluatie Accreditatie AC en FC studenten
- Evaluatie accreditatie HBO-Rechten studenten
- Overzicht huidige modules HBO-Rechten deeltijd/duaal
- Overzicht instroom/rendementen 2018 instituut HAN deeltijdstudies Economie Management en Recht
- Overzicht nieuwe modules HBO-rechten deeltijd/duaal, september 2019
- Rapport vragenlijst werkveldonderzoek post-hbo Controlling 2019
- Toetsbeleidsplan instituut HAN deeltijdstudies Economie Management en Recht, 2019
- Toetsbouwwerk HBO-Rechten deeltijd
- Visie op de lerenden, leren en opleidingsconcept instituut HAN deeltijdstudies Economie Management en Recht, december 2018